

Perspektif

Mart 2020 | Yıl: 26 | Sayı: 289

DOSYA

İSLAM TOPLUMLARINDA GAYRİMÜSLİM AZINLIKLAR

GÜNDEM

HANAU'NUN ARDINDAN Almanya'nın Aşırı Sağ Bilançosu

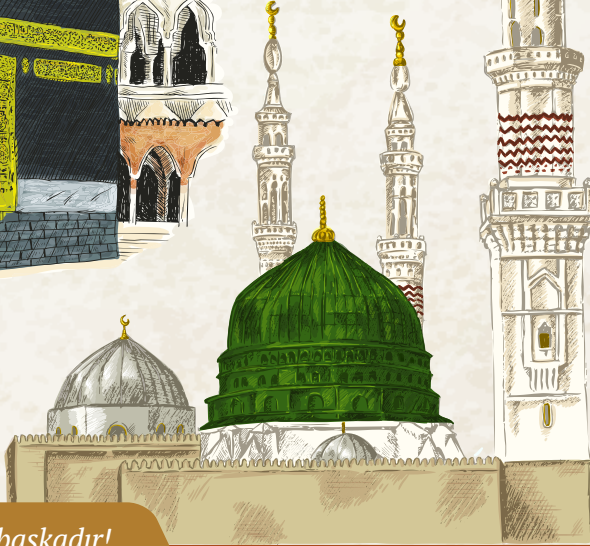
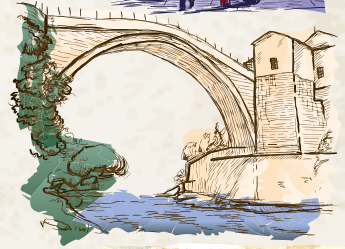
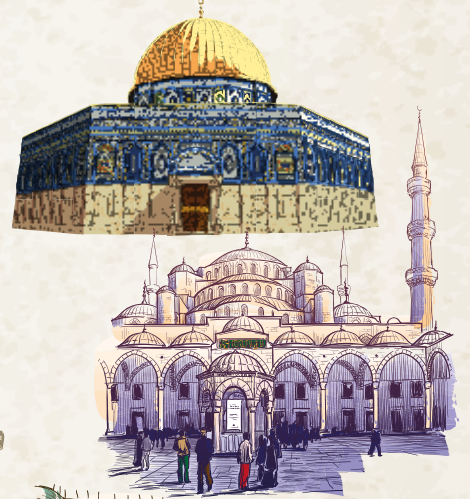


9 772196 347004 03

Hac '20

Umre '20

Kültür
Turları '20



Hac ve Umre Millî Görüş ile başkadır!

İSLAM TOPLUMU MİLLÎ GÖRÜŞ

Hizmette öncü kuruluş

İSLAM TOPLUMU MİLLÎ GÖRÜŞ FARKI VE YARIM ASIRLIK HAC-UMRE TECRÜBESİ

hennes
tour

Türkiye Temsilciliği | Hennes Tour
T +90 332 3515055 (Konya)
T +90 212 6355593 (İstanbul)
T +90 312 3113130 (Ankara)
T +90 224 2254225 (Bursa)
info@hennestour.com

Islamische Gemeinschaft Millî Görüş Hadsch-Umra Reisen GmbH

Colonia-Allee 3 | T +49 221 942240-470 | www.igmgreisen.com
D-51067 Köln | F +49 221 942240-480 | [f](#) [t](#) [v](#) [e](#) igmgreisen


IGMG
Hadsch-Umra

Selamların *en güzeli ile*



İslam Toplularındaki (Gayrimüslim) Azınlıklar

Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkelerde yaşayan gayrimüslimler, buldukları ülkelerin tarihine ve toplumuna yüzyıllar boyunca nüfuz etmiş, o ülkenin dil ve kültürünün şekillenmesinde etkin bir şekilde rol sahibi olmuş kadim topluluklar. Bilhassa Orta Doğu'daki Hristiyanlar, o topraklarda "yabancı" görülen bir dinî topluluk değil, tam tersine Orta Doğu tarihinin ayrılmaz birer parçası konumundalar. İslam'ın renginin baskın olduğu topraklardaki bu hoşgörüt ortamı, son yüzyılda yerini kısmen farklı bir gerçekliğe bırakmış durumda. Bugün, Orta Doğu başta olmak üzere Müslümanların çoğunlukta olduğu birçok toplum, yüzyıllara yayılan zengin dil ve etnik çeşitliliğinden ziyade ne yazık ki yerinden etmeler ve savaşlarla anılıyor. Müslüman toplumlarda gayrimüslimlerle çoğunluk toplumları arasındaki gerginlik ve ayrımcılık vakaları, genelde dinî motivasyonlara dayandırılrsa da birçok ülkede toplumsal ve ekonomik sorunlar, dinî farklılıklardan daha belirleyici bir konuma sahip.

Öte yandan dinî azınlıklara yönelik nefret söylemi ve ayrımcılıkla mücadele edilmesi, yalnızca azınlık toplumunu ilgilendiren bir iyileşme değil. Topluların demokratik gücü, ülkenin en küçük nüfus topluluğunun dikkate alınmasıyla ölçülüyor. Ama bunun yanında din ve inanç özgürlüğünü, kapsayıcı ve eşit bir vatandaşlık anlayışını tesis etmek; aynı zamanda sürdürülebilir ve barışçıl bir toplumsal birlikteliğin de sağlanması anlamına geliyor. Özetle azınlıkların huzuru, bireylerin hoşgörülerıyla örülen, ama her şeyden önce sistematik bir şekilde gerçekleştirilen bir devlet sorumluluğuyla mümkün.

İslam toplumlarındaki* (gayrimüslim) azınlıklara Avrupa'daki Müslüman cemaatten bakış ise çok daha özel bir arka plana sahip. Öncelikle kendisi de –uluslararası hukuk kapsamında değil ama sosyolojik bir gerçeklik olarak– "azınlık" olan Avrupa'daki Müslüman cemaat, İslam toplumlarındaki gayrimüslim azınlıklara bakışta ciddi bir empati kabiliyetine sahip. Kendisi ayrımcılıkla karşılaşan, kurumsal temsilde sıkıntılar yaşayan bizler için örneğin Türkiye'deki Ermenilerin kurumsal temsil ve din adamı yetiştirme sorunu çok da yabancı bir konu değil. İkinci olarak, her ne kadar Müslümanlara yönelik kültüralist yaklaşımlar baskın olsa da Batı Avrupa ülkelerinde güçlü demokratik gelenekler içerisinde bulunan insanlar olarak, imtiyazlı bir konuma sahip olduğumuz ve bu konumu, daha fazla empati ve karşılıklı anlayış için kullanmamız gerektiğini de söyleyebiliriz.

Tüm bu düşüncelerle bu sayımızda, İslam toplumlarında gayrimüslim azınlıkları ele aldık. Orta Doğu'daki dinî çeşitlilik mirasını ve bu toprakların gayrimüslimlerle kadim ilişkisini Elizabeth Monier ele aldı. Mısır toplumunun ayrılmaz parçası olan Kıptileri Nelly van Doorn-Harder yazdı. Yasemin Yıldız, İstanbul'un azınlıklarına kulak verdi. Türk Yahudi Toplumu, Süryani Kadim Vakfı Başkan Yardımcısı Kenan Gürdal ve Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Yetvart Danzikyan ile Türkiye'deki azınlıkların durumunu konuştuk. Lübnan'daki Hristiyanları ise Paul Rowe ele aldı. Uluslararası İnsan Hakları Grubu'ndan Carl Söderbergh ve Tehdit Altındaki Halklar Topluluğu'ndan Lina Stotz da dosya kapsamında görüşüne başvurduğumuz uzmanlar arasındaydı.

Şubat ayı, Hanau'da 10 kişinin öldüğü korkunç saldırının gerçekleştiği ve Hagen Ulu Camisi'ne yönelik kundaklamanın mahkemece karara bağlandığı bir ay oldu. Hanau ile gözler önüne serilen aşırı sağ tehdidini Rümeyza Aydın, Hagen kundaklamasının mahkeme sürecini ise Murat Gümüş yazdı.

*"İslam toplumları" kavramına şerh: Toplularını "Hristiyan" ya da "İslam" toplumu olarak nitelendiremeyeceğimiz bir dinî çeşitlilik içerisinde; dosyamızda kullandığımız bu niteleme, Müslümanların çoğunlukta olduğu ve kısmen de azınlıklara yönelik siyasi belirleme iktidarına sahip olduğu ülkeleri ifade etmek amacı taşımaktadır.

Bekir Altaş

Perspektif

İslam Toplumu Millî Görüş
Aylık Haber-Yorum Dergisi
März 2020 • Mart 2020 | Jg. / Yıl: 26 | Nr. / Sayı: 289

Herausgeber/Yayıncı

Für die IGMG - Islamische Gemeinschaft
Millî Görüş e.V. (Amtsgericht Köln, VR 17018) das
Generalsekretariat / İslam Toplumu Millî Görüş
adına Genel Sekreterlik

Vertreten durch den Vorstand/Yönetim Adına

Kemal Ergün, Vorsitzender/Genel Başkan
Bekir Altaş, Generalsekretär/Genel Sekreter
Hakkı Çiftçi, stellv. Vorsitzender/Genel Başkan
Yardımcısı

Chefredakteur/Genel Yayın Yönetmen

Bekir Altaş (V. i. S. d. P.)

Editoren/Editörler

Ali Mete, Elif Zehra Kandemir

Redaktion/Redaksiyon

Ferhan Köseoğlu, Mehmet Kandemir, Meltem
Kural, Yasemin Yıldız, Feyza Akdemir, Kübra
Zorlu, Hatice Çevik

T +49 221 942240-240 • F +49 221 942240-201
info@perspektif.eu • redaktion@perspektif.eu

Druck/Baskı

Im Auftrag der IGMG durch PLURAL Publications
GmbH erstellt./ IGMG adına PLURAL Publications
GmbH tarafından hazırlanmıştır.

Colonia-Allee 3 • D-51067 Köln • T +49 221
942240-260 • F +49 221 942240-201

Die Verantwortung für die Artikel liegt bei den
Autoren. / Yayınlanan yazıların sorumlulukları
yazarlarına aittir.

Anzeigenservice/İlan Servisi

T +49 221 942240-218 • F +49 221 942240-201
ilan@perspektif.eu

Abonnement/Abonelik

IGMG Mitgliederbetreuung/IGMG Üyelik
Hizmetleri: Colonia-Allee 3 • D-51067 Köln
T +49 221 942240-417 • F +49 221 942240-201
abone@perspektif.eu

Jahresabonnement/Yıllık Abone Ücret

40,- € | Für Vereinsmitglieder der IGMG
kostenlos./IGMG Genel Merkez üyelerine
ücretsizdir.

Auflage/Tiraj: 12.500 | ISSN: 2195 5476

🐦 📺 📷 📧 📞 perspektif.eu

pp
plural publications



GÜNDEM

08

Thüringen Krizinin Ardından: Garp
Kurnazlığı İle Gelen Siyasal Afet



DOSYA

46

Fas ve Cezayir'deki
Berberi Azınlık

32

DOSYA

Azınlıklara Çapraz
Bakış: Azınlık Olan,
Diğer Azınlıklara Nasıl
Bakar?

34

DOSYA

Kıptiler: Mısır
Yaşamına Dokunmuş
Hristiyan Bir
Topluluk



GÜNDEM

22

Mahkemede Bir Cami Saldırısı:
Hagen Ulu Camii'nin Kundaklanması



DOSYA

28

Orta Doğu'da Dini Çeşitlilik
Mirasının Geri Kazanımı,
Gayrimüslimler ve Kimlik



DOSYA SÖYLEŞİ

54

"Hepimiz Azınlık Haklarına
Saygı Duymakla Yükümlüyüz"



DÜNYA

62

Yüzyılın Anlaşması ile Filistin
Varlığının Kalıcı Bir Şekilde
İmkânsızlaşması

38

DOSYA

Türkiye'de
Azınlık Olmak

42

DOSYA

"Her Müslüman-Türk
Vatandaşının Sahip
Olduğu Haklara Sahip
Olmak İstiyoruz"

50

DOSYA

Giderek Azalan Bir
Topluluk: Lübnan'daki
Hristiyanlar

58

DOSYA-SÖYLEŞİ

"Din Birçok Yerde
Çatışmaların Temel
Nedeni Değil"

İngiltere Puan Tabanlı Göç Sistemine Geçiyor

BİRLEŞİK KRALLIK

İngiltere'de hükümet, Brexit sonrası ülkeyi "dünyanın en parlak ve en iyilerine açacak" puan tabanlı yeni göç sistemini duyurdu. İçişleri Bakanı Priti Patel yaptığı açıklamada yeni sistemin 1 Ocak 2021'de yürürlüğe gireceğini söyledi. Bunun tüm ülke için tarihi bir karar olduğunu savunan Patel, İngiliz halkının taleplerini dikkate aldıklarının altını çizerek, "Ekonomiyi ve topluluklarımızı güçlendirerek dünyanın dört bir yanından en parlak ve en iyileri kendimize çekeceğiz ve bu ülkenin tam potansiyelini açığa çıkaracağız." diye konuştu. Yeni sisteme göre, İngiltere'de çalışmak ve yaşamak isteyenler Kanada ve Avustralya'da olduğu gibi bir puanlamaya tabi tutulacak. Başvuru sahibinin İngilizce seviyesi, mesleği ve eğitim durumu gibi unsurlar dikkate alınarak yeterli puana erişenlerin ülkeye gelmesine izin verilecek.

Afgan Mültecilere 40 Yıllık Ev Sahipliği

PAKİSTAN

Afganistan'da Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) 1979'da müdahalesiyle başlayan istikrarsızlığın ardından 7 milyona yakın kişinin ülke içinde ya da dışında yer değiştirmek zorunda kalması, komşu ülke Pakistan'da 40 yıl sürecek Afgan mülteciler dönemini başlattı. Bugün Pakistan nüfusunun yaklaşık yüzde 1'ini oluşturan Afgan mülteciler, 40 yıldır yaşadıkları Pakistan'da birçok haktan yoksun olmalarına karşın kendilerine sunulan geri dönme imkanlarını reddederek ülkede kalmayı tercih ediyor. Pakistan'ın paylaştığı resmî verilere göre ülkede 2,8 milyon Afgan yaşıyor. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ise bu sayının 1,4 milyon olduğunu belirtiyor. BMMYK bu sayıyı Pakistan'daki resmî kayıtlara dayandırırken Pakistan ise kayıtlı olmayan Afgan mültecilerin de hesap edilmesi gerektiğine dikkat çekiyor.



Perspektif 288/2020

Gönüllü olmak, gönüllere dokunabilmek demektir bana göre. İnsan birçok alanda gönüllü olarak faaliyetlerde bulunabilir. Gençlik çalışmaları, insani yardım, spor kulübü, sağlık örgütleri, cami ve cemaat gibi birçok alanda bu tarz faaliyetleri görmek mümkün. Bu sayınızda, gönüllüğün farklı boyutlarını da öğrenme şansı yakaladım. Gönüllülüğün sosyal bütünleşmeye katkıda bulunması, dinimiz İslam'ın sosyal yardımlaşma anlayışı, insanların gönüllülük faaliyetleri ile beraber kolayca ortak bir paydada buluşup bir araya gelebileceği gibi hakikaten gönüllülüğün a'dan z'ye ele alınmasıyla gönüllülük anlamındaki fikirlerimin olgunlaşmasına yardımcı oldunuz. Teşekkürler!

Ali İskenderoğlu, Mainz

Yazı İşleri gelen mektupları kısaltma ve değiştirme hakkına sahiptir. Okuyucu mektupları dergi redaksiyonunun görüşlerini yansıtmamaktadır. Bize görüşlerinizi okuyucu@perspektif.eu e-posta adresi üzerinden bildirebilirsiniz.

2024'ten İtibaren Yurt Dışından İmam Kabul Edilmeyecek

FRANSA

Fransa İçişleri Bakanı Christophe Castaner, France Inter radyosunda gündeme ilişkin açıklamalarda bulundu. "Yurt dışından imamlar 2024 yılı itibarıyla ülkeye gelemeyecek" ifadelerini kullanan Castaner, bu konuda Türkiye, Fas ve Cezayir'e bilgi verildiğini dile getirdi. Castaner ayrıca ramazanda ülkeye gelen imamların sayısının bu yıl itibarıyla azaltılacağını belirtti.

Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ise önceki gün ülkenin Mulhouse kentinde, yurt dışından gelen imamlar, ülkede görev yapan ve Türkçe dâhil yabancı dil dersi veren öğretmen ve "ayrılıkçı İslamcılar" hakkında açıklamalarda bulunmuştu. Türkiye, Cezayir ve Fas'tan Fransa'ya gelen imamların sayısının 300 olduğunu, bu uygulamadan vazgeçeceklerini kaydeden Macron, imamların da Fransa'da yetişmesi ve Fransızca bilmeleri gerektiğini ifade etmişti.

Çocuklara İrkçi Kitap Dağıtan AfD'ye Soruşturma

ALMANYA

İslam karşıtı Almanya için Alternatif (AfD) Partisi hakkında, çocuklara dağıttığı boyama kitabında ırkçılık yapıldığı ve halkın kin ve düşmanlığa sevk edildiği gerekçesiyle soruşturma başlatıldı. Krefeld Savcılığı boyama kitabında, Türk bayrakları sallanan bir düğün konvoyunda aracın içindeki fesli erkeklerin tabanca ile karikatürize edilmesi ve yüzme havuzlarını doldurup uygunsuz davranan Arap mültecilerin resmedilmesi üzerine soruşturma başlattı. Alman medyasında yer alan haberlerde, "Boyama için Kuzey Ren-Vestfalya" adlı kitapçıların, AfD'lilerin Krefeld'deki bir etkinliğinde dağıttığı belirtildi. AfD'den yapılan ilk açıklamada eleştirilerin "sanat ve hiciv özgürlüğüne saldırı" olarak görüldüğü ifade edilirken parti içinden de boyama kitabına eleştiriler yükseldi.

Geçen Sayıdan Öne Çıkanlar



"Camiler, birbirlerine sosyal hizmet ağları ile bağlı olup, üniversiteler, öğrenciler, medya uzmanları, sivil toplum örgütleri, göçmen örgütleri ve kamu kurumları için yardımcı bir el olarak işlev görüyor."



"Gönüllü hizmetler toplumun ortak refahı ve toplumsal dayanışma için gerçekten değerli hizmetlerdir. Zira bu faaliyetler tüm toplumun faydalandığı insani bir domino etkisi oluşturmaktadır."



"Gönüllüler dünyayı bir nebze olsun daha güzel bir yere çeviriyorlar aslında. Siyah beyaz dünyalara renk katıp kendi tablolarını çiziyorlar."

Thüringen Krizinin Ardından Garp Kurnazlığı Gelen Siyasal



dından: ğı İle Afet

Nasıl olur da siyasi merkezde yer alan bir parti geleneksel siyasi işleyişi yok sayar? Yine nasıl olur da Almanya'nın en köklü partilerinden olan FDP güç uğruna kökleşmiş kuralları heba eder

Ünal Koyuncu*



*Siegen Üniversitesi siyaset bilimi, sosyoloji ve tarih dallarında yüksek lisans eğitimini tamamlayan Koyuncu'nun uzmanlık alanları göç, entegrasyon, diaspora politikaları ve Avrupa ülkelerinde Müslümanlar gibi konulardır.

Almanya milat olarak nitelendirilebilecek ve bu nedenle de uzun süre konuşulacak siyasi bir felaketi geride bıraktı. Başbakan Merkel'in Güney Afrika'dan "affedilemez" olarak nitelendirdiği, siyasilerin ve uzmanların ana hatlarıyla "deprem", "tabu kırıcı" veya "darbe" olarak değerlendirdiği bir olay yaşandı. Depremin artçı etkileri Berlin'de fazlasıyla hissedildi. Liberal Parti (FDP) Genel Başkanı Christian Lindner parti içinde güven oylamasına gitti. Başbakan Merkel hükümetin Doğu Almanya konularını takip eden federal düzeydeki sorumlusu Christian Hirte'yi görevinden aldı ve daha da kötüsü Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) Genel Başkanı Annegret Kramp-Karrenbauer genel başkanlığı bırakacağını ilan etti.

Bu süreçte başından sonuna kadar bu siyasi depremin ülkeye verdiği zararlar noktasında pansuman yapmaya çalışan aktör merkez medyayı idi. Alman medyası, kuvvetler ayrılığında dördüncü güç olduğunu gözler önüne sererek siyasete ayar çekti. Eyalet başkenti Erfurt merkezli siyasi olağanüstü hâlin sonunda ülke içinde utanca neden olan bir durumdan geri döndü ve süreçte gereğini yerine getiremeyen siyasi aktörler hesap verdi. Her ne kadar yaralar sarılsa da ülkenin siyasi belleğinde izler kaldı. Çünkü yaşanan çabuk unutulur cinsten bir şey değildi. Alman kamuoyu bir yandan ülkenin faşist Nazi rejimi ve ikinci dünya felaketinin ardından edindiği siyasi kültür açısından asla yaşanmaması gereken bir durumun ayak oyunlarıyla nasıl mümkün olabileceğine şahit oldu. Öte yandan köklü ve güçlü toplum, siyaset ve medya refleksleriyle krizin nasıl aşılabileceğini de gördü.

Thüringen'de Ne Oldu?

Söz konusu siyasi sarsıntıyı anlamak için o gün Erfurt'ta neler yaşandığını tekrar hatırlamakta fayda var: 27 Ekim 2019 tarihinde yapılan eyalet seçimlerinde Sol Parti yüzde 31 oyla birinci, aşırı sağ Almanya İçin Alternatif Partisi (AfD) yüzde 23 oyla ikinci, Hristiyan Demokrat Birliği (CDU) yüzde 21 oyla üçüncü ve Sosyal Demokrat Parti (SPD) yüzde 8 oyla dördüncü olmuştu. Liberal Parti (FDP) ise yüzde 5 oy alarak meclise girmeyi başarmıştı. Almanya'daki siyasi gelenek ve ilkeler dikkate alındığında böyle bir tabloda kimin eyalet başkanı

olacağı bellidir. Sol kanat, Sol Parti'nin adayı Bodo Ramelow'un liderliğinde ve SPD ile Yeşiller'in desteğiyle, mecliste salt çoğunluğa sahip olmadıkları için bir azınlık hükümeti kurabilir, Ramelow başbakan olabilirdi. Ancak seçimlerden altıncı parti olarak çıkmış ve kıl payı Meclis'e girmeyi başarmış FDP'nin adayı Thomas Kemmerich Meclis'te yapılan oylamada Başbakan olarak seçildi. Sol partinin adayı Bodo Ramelow'a karşı giriştiği yarışta 44'e karşı 45 oy alarak, yani bir oy farkla galip geldi. Hem de üçüncü turda adeta son dakika manevrasıyla aday olarak ve aşırı sağcı AfD'nin desteğiyle. Siyasi teamüller ve ilkeler yok sayılarak.

Haber ajansları 5 Şubat tarihinde yaşanan olayı sıcak gelişme olarak servis ettiğinde Almanya siyasi bir şokla karşı karşıya kaldı. Medya âdeti olağanüstü bir hâl ilan etti. Nasıl olur da siyasi merkezde yer alan, hatta merkezin de merkezinde olarak tanımlanabilecek bir parti geleneksel siyasi işleyişi yok sayar? Yine nasıl olur da Almanya'nın en köklü partilerinden olan FDP güç uğruna kökleşmiş kuralları heba eder? Nasıl olur da eyalet meclisinde en küçük gruba sahip olan bir parti öncesinde bazı görüşmeler yaparak garp kurnazlığı ile eyaletin başbakanını belirler? En önemlisi de nasıl olur da Liberal Parti faşistlerin yer aldığı bir partinin desteğine ve böylelikle onların daha da meşrulaşmasına göz yumar?

Bu sorular siyasetin sadece seçmek veya seçilmekle ilgili teknik bir alan olmadığını gösteriyor. Oy vermek veya seçilmek siyasi alanın iskeletiyse, siyasete vücut veren başka temel vasıflar da var. Thüringen krizi siyasal kültür, gelenek, değer veya ilke olarak tanımlanan mefhumların, adı geçen teknik işleyişe anlam ve hayat kattığını gözler önüne seriyor. Bu mefhumlar siyasi mekanizmayı ve işleyişi öngörülebilir kılıyor, toplumdaki çoğunluğun ortak aidiyetini güçlendiriyor. Bu nedenle de nüfusun ekseriyetine güven ve rahatlık veriyor.

Aşırı Sağ Parti, Canlanan Tarih ve Göçmenler

Bu nedenle, Thüringen'e dair gündeme gelen konular arasında "siyasal kültür" ve "değerler" başlıkları da yer aldı. Nazilerin geride bıraktığı cinayetlerin ve enkazın ardından yeniden kurulan çağdaş Federal Almanya Cumhuriyeti'nin değişmez kırmızı çizgileri vardı. İnsan düşmanı bir ideoloji

Almanya'da on yıl önce telaffuz bile edilemeyen bazı ırkçı ve İslam düşmanı söylemler bugün normalleşmiş durumda.

olan faşizme ve onun tarihsel öncülerine hayranlığa yaşam hakkı tanınmayacaktı. Ancak bugün itibarıyla tam da bu vasıflara sahip bazı kişilerin bulunduğu Almanya için Alternatif Partisi (AfD) başta federal meclis olmak üzere birçok eyalet meclisinde yer alıyor. Buna karşın Almanya, kurumlarıyla ve medyasıyla bu partiyi ehlileştirme, kırmızı çizgileri aştırmama mücadelesi veriyor. Aşırı sağcı, İslam düşmanı, göçmen karşıtı olan bu partinin değer yargılarını ve kültürel yaklaşımlarını dönüştürmesi bekleniyor. Akli selim kanaat önderleri ve kurumsal sorumluluk sahibi kişiler, etnik kimlik üzerinden değil kültürel-dinî kimlik üzerinden ırkçılığı güncelleştiren ve böylelikle canlandıran bu partinin toplumsal bütünlük adına nasıl bir tehdit oluşturduğunun farkında.

Böyle bir tabloda tarihî hafıza yeniden gündeme geldi. Adolf Hitler'in dönemin Alman İmparatorluğu Başkanı Paul von Hindenburg ile tokalaşmasıyla bugün arasında kıyaslamalar yapıldı. Siyasi ahlaki yok sayan bir kurnazlıkla ve faşist unsurları barındıran bir partinin desteğiyle kendisini başbakan seçtiren liberal Thomas Kemmerich ile Björn Höcke'nin tokalaşması aynı kategoride değerlendirildi. Ülkenin ve milyonlarca insanın felaketine neden olan tarihteki olayların yeniden yaşanmaması adına büyük bir hassasiyet gösterildi. Toplumda bu hassasiyetlere inanan bazı gruplar sokağa çıktı.

Ülke adına kazanç olarak değerlendirilebilecek bir diğer nokta, AfD destekli bir eyalet başbakanına geçit verilmemesinin, ülkede yaşayan göçmenlerin, yeni Almanların veya yeni Almanyalıların ülkeyle olan aidiyetini olumlu etkilemesiydi. Göç kökenli bir kişi, kendisine karşı olan, hatta düşman olan unsurları barındıran bir partinin, her ne kadar halk desteği olsa da, toplumun ve sistemin çoğunluğu tarafından kabul edilmediğini gözlemledi. Bu ülkede toplumun çoğunluğunun kendinden yana olduğunu müşahede etti. Bu olumlu gözleme rağmen gelecek adına zihinleri meşgul eden

şu yönde bir soru da söz konusuydu: Toplumsal bütünlük ve dayanışma adına sevindirici olan bu durum ilerleyen yıllarda da yaşanabilir mi?

On Yıl Sonra Ne Olacak?

Bu sınavın gelecekte hangi derecede ve ne kadar gösterileceği ayrı bir tartışma konusu. Nitekim on yıl önce telaffuz bile edilemeyen bazı ırkçı ve İslam düşmanı söylemler bugün normalleşmiş durumda. Sarrazin'in kamuoyunu ve PEGİDA'nın sokağı kültürel ırkçılıkla zehirlemesinin ardından kendini bu çizgide gören akım, AfD adı altında ete kemiğe büründü. AfD Almanya'nın partileşmiş, kurumsallaşmış bir yapısı hâline geldi. Bu partiyi destekleyen iş adamları, bu dünya görüşünü yaygınlaştırmaya çalışan medya araçları, mal varlığını bu partiye miras olarak bırakan fedailerini var. Hatta Alman siyasal sisteminde önemli bir yumuşak güç unsuru olan siyasi vakıfları bile var. Böyle bir tabloda ülke yönetiminde kilit noktada olan merkezi mekanizmaların on yıl sonra nasıl bir noktaya evrileceğini tahmin etmek zor. Thüringen'deki olayı bundan beş yıl önce bir kişi basit bir gelecek senaryosu olarak kurgulasaydı, bunun gerçek olabileceğine hiç kimse inanmazdı. Ama dün ihtimal dışı gözükken bir siyasi tablo 2020 yılının ilk aylarında Thüringen'de denendi. Bu denemeye birlikte aşırı sağcı, ırkçı ve İslam karşıtı olan AfD'nin bir "merkez partisi" (bürgerlich) olarak kabul edilip edilmeyeceği ile ilgili tartışmalarda her kesimi doğrudan ilgilendiren yeni bir dönem başladı.

AfD'nin ne kadar ehlileşip ehlileşmeyeceğini bir dahaki genel seçimlere kadar daha iyi müşahede edeceğiz. Fakat kuruluşundan bu yana daha da sertleşen, aşırı sağcı ve faşist tipleri içinde barındıran ve bu sebeple bazı alt birimleri Federal Anayasayı Koruma Dairesi tarafından gözlem altına alınan bu partinin sistem içerisinde normalleşeceğini gösteren herhangi bir emare henüz görülmedi. Yakın zamanda da görüleceğe benzemiyor. Aksine AfD değişmektense değiştirmeye zorluyor.

Fransa'da Belediye Seçimle “Bağımsız Listel



*Cezayir kökenli Fransız gazeteci Mechai, hukuk yüksek lisansı yapmış ve uluslararası ilişkiler ile Afrika ve Orta Doğu ilişkileri konusunda uzmanlaşmıştır.

eri ve ler”

Fransa’da bağımsız listelerin varlığı belediye seçim kampanyasını sarstı. Özellikle Müslümanların yoğun yaşadığı bölgelerdeki listeler, yerleşik partilere bir alternatif niteliğinde.

Hassina Mechai*

Fransa’da belediye seçimlerinin ilk turu 15, ikinci turu ise 22 Mart tarihlerinde gerçekleştirilecek. Bu seçimler vatandaşların belediye başkanlarını ve şehirlerini 6 yıl boyunca yönetecek olan belediye ekibini seçmelerini sağlayacak. Böylece, 2021’deki bölgesel seçimlerden 2022’deki Cumhurbaşkanlığı Seçimleri’ne kadar, baskın bir seçim gündeminin başlangıcı olan 36 bin belediyenin seçimi gerçekleşecek.

Belediye seçimlerini önemli kılan şeylerden biri, belediye başkanları ve meclis üyelerinin, yasa teklif eden ve oylayan senatörleri seçmeleri. Hem yerel hem de ulusal alanda belirleyici olan bu seçimler, siyasi partilere karşı şüphelerin oluştuğu, sosyal kriz ve kimlik meselesi gerginliklerinin yaşandığı bir dönemde gerçekleştirilecek. Dolayısıyla bu seçimler, Fransa’nın karşı karşıya kaldığı siyasi sorunların dışında kalamayacak.

Öngörülemeyen Seçmen: İşçi Sınıfı Mahalleleri

Fransız siyasi ortamında belirsizlik hâkim. Siyasette merkez sağdan merkez sola kadar hâkim olan Yürüyen Cumhuriyet (LREM) Partisi arasındaki, bölünmüş siyasi ortamı

en iyi “parçalanma” kelimesi nitelendirilebilir. Solunda Sosyalist Parti (PS) ve sağında Cumhuriyetçi Parti (PR) yer almış durumda. Uçlarda ise, en solda Boyun Eğmeyen Fransa (FI) ve eski Ulusal Cephe olan Ulusal Birleşme (RN) var. Aşırı sağ partinin alacağı oy merak konusu. Halbuki Le Pen’in partisi Fransız bölgelerinin üçte ikisinde, bölge başına 5’ten az bir aday listesi sundu. Diğer yandan da bağımsız, yani herhangi bir klasik siyasi partinin taraftarı olmayan listeler çoğaldı.

Bir diğer belirsizlik ise oy kullanma oranının ciddi derecede zayıf olduğu banliyölerdeki durum. Örneğin Fransa’nın en fakir bölgesi olan ve Paris’in kuzey sınırında yer alan Seine-Saint-Denis’te 2014 belediye seçimlerinde neredeyse yüzde 60 oranında seçimlere katılım kaydedilmiş. Bu sayı Seine-Saint-Denis’i seçime katılım oranının en düşük olduğu bölge yapıyor.

Bununla birlikte göçmen adaylardan büyük siyasi partilerin listelerinde boy gösterenler de var. Paris’te görevi devredecek olan belediye başkanı Anne Hidalgo’ya karşı Fas-Cezayir kökenli Rachida Dati dışli bir rakip olarak adından söz ettiriyor.

Ailesi Mağrip veya Afrika'dan göçmüş adaylarda da ciddi bir artış var. Seine-Saint-Denis'te sandığa gitmeyenler yüksek oranda olmasına rağmen, bölgede bulunan 9 binden fazla nüfuslu şehirlerde göçmen kökenli adayların sayısındaki yükseliş dikkat çekici. Bu şehirlerde 2001 yılında 131, 2008 yılında ise 272 (yüzde 19,41) göçmen kökenli temsilci seçildi. Tüm bölgenin istatistiğine göre ise 2008'de toplamda 323 (yüzde 23,05) göçmen temsilci seçildi. 2014 yılında bu oran yüzde 31,49'a yükseldi (1401 kişiden toplam 441 temsilci).

Yüksek oranda göçmen bulunan bu şehirlerde ırkçılık, İslamofobi, çeşitli ayrımcılıklar gibi işçi sınıfı mahallelerine özgü sorunlar ve meselelerin siyaseten bağımsızlaşması söz konusu. Bu durum "bağımsız" listelerin oluşmasıyla sonuçlanıyor.

İşçi Mahallelerinin Oyları ve Bağımsız Listeler

Görünüşe göre herkes, işçi sınıfı mahallelerindeki bağımsız listelerden endişe duyuyor. İktidardan ya da sağ partilerden yetkililer "komüniteryanizm"le mücadele adına bağımsız listelerin yasaklanmasını savunuyor. Ancak Cumhurbaşkanı, ayrımcılık sayıldığı için hukuken karmaşık olan böyle bir yasağa karşı çıkmıştı.

Senato yine de şubat ayı başında "komüniteryanist bölünme karşısında Cumhuriyet yasalarının üstünlüğünü güvence altına almayı" amaçlayan bir kanun teklifinde bulundu. Oysa hiçbir liste, kendini "komüniteryanist" olarak öne sürmüyor. Yetkililerin nezdinde "komüniteryanist", yani Türkçeye "cemaatçi" olarak aktarılabilir bu terim, etnik azınlık topluluklar ve Müslüman oldukları düşünülen insanlardan oluşan seçim listelerini nitelemek için kullanılıyor.

Medyada ise Le Point dergisi, bazı belediye başkanlarının Müslüman toplumun temsilcilerine sosyal barış sağlamaları veya bölgedeki Müslüman toplumun oyunu alma garantisine karşılık "bağlılık sözü" satın aldıklarını ve bunun kayırmacılık uygulamaları olduğunu iddia eden bir araştırma yayınladı. Ayrıca araştırmada, bağımsız listelerin çoğalmasının bağımsızlık belirtisi olduğu, hatta Fransa'nın "Cumhuriyetin kaybedilmiş bölgeleri" olarak nitelediği belirli işçi sınıfı bölge ve mahallelerinde bölücülük arzusunun endişe duyulduğu aktarılıyor. "Siyasal İslam"ın sızma meselesi de bir o kadar telaş sebebi.

Bu analize göre gelecek belediye seçimleri göz önünde bulundurularak "siyasal İslam"ın siyasi laboratuvar olarak kullanılacağı düşünülüyor.

Bununla birlikte işçi sınıfı mahallelerinden vatandaşların veya bağımsız listelerin varlığı yeni oluşan bir husus değil. 1989'dan itibaren birçok şehirde bu durum gözlenmeye başlanmıştı. 2005'te yaşanan toplumsal isyanların sonuçlarından biri de siyasi alana yatırım yapılması oldu. 2008 belediye seçimlerinde ortaya çıkan bu listeler iyi oranda oy almış, bazen yüzde 10'a kadar ulaşmıştı. Bu da ikinci tura kalma olasılığının yüksek olması anlamına geliyordu. Bağımsız listeler son tahlilde belirli şehirleri devirebilen bir taraftar listeye anlaşma yapıyordu. Bu nedenle bağımsız listeler, güç dengesi oluşturma ve "kralı belirleyen" olma imkanı sağlıyordu.

"Bağımsız Listeler" Ne İstiyor?

Ancak günümüzde belki de gerçekten endişelendiren şey, güç dengesi kurulmasının ötesine geçen bir eğilimin olması. Bağımsız listeler, güç dengeleri arasında ağırlık oluşturmak için değil, seçilme veya bağımsız bir siyasi yerel grup kurma isteği ile oluşturulur. Göçmen asıllı adaylar için, klasik "parti taraftarı" yönelimine karşı çıkmanın yanı sıra, kendileri veya ebeveynlerinin göçmenliklerini savunmak da temel motivasyonlarının başında yer alıyor. Bu savunma onlar için şehirlerinin sosyal dokusuna tam olarak bağlandıklarının en ikna edici göstergesi. Programları genellikle yabancılara oy hakkı, görünüşe dayalı kimlik kontrolü yapılmasına karşı mücadele, azınlıkların veya kolonilerin tanınması meselelerinin kamuoyunda tartışılması gibi solcu partilerin temalarını işliyor. Bu listeler Fransız cumhuriyetçi evrenselciliğinin mücadele ettiği ayrımcılık, ırkçılık, eşitsizlik gibi sorunları ele alıyor. Eğitim, güvenlik, eşitlik ve çevresel konular da bu bağımsız listelerin odak noktasında yer alıyor.

İşçi sınıfı mahallelerinde bu bağımsız listeler çoğalıyor çünkü bu tür semt sakinleri artık geleneksel sol ya da sağ partilerde kendilerine yer bulamıyor. Bu "ne sağ ne sol" duruşu, her şeyden önce sol hükümetin iktidara geldiği dönemde yürütülen politikalar karşısında çok büyük hayal kırıklığı duyulduğunu gösteriyor. Nitekim yabancılar için yerel seçimlerde oy kullanma veya görünüşe dayalı kimlik kontrolü yapılması ile mücadele için kimlik kontrol makbuzunun

Sağcı partilerin biz rakiplerinden dolayı endişe duyduklarını düşünüyoruz, çünkü önemli bir güç yayı oluşturunuz.

şart koşulması gibi tutulmamış seçim vaatleri bu hayal kırıklığını açıklıyor. Daha geniş anlamda sol ve söz konusu mahalleler arasındaki işbirliğinin başarısızlığı, baskın ve üstün olmaya çalışan politikalar ve “gençlere meşguliyet sağlama politikalarının” kabul görmemesi ve garanti addedilen bir seçmen kitlesi olarak görülmemesi arzusunun gösteriyor.

Demokratik Fransız Müslümanları Birliği UDMF'nin Durumu

Bu yeni siyasi ortamda dikkat çeken bir parti var: Demokratik Fransız Müslümanları Birliği (UDMF). 2012 yılında kurulan UDMF kendini “dinci olmayan, laik ve tamamen cumhuriyetçi” bir parti olarak tanımlıyor. Programında ekonomik, sosyal, ekolojik ve demokratik konulara ağırlık veriyor. Bu nedenle 2019 Avrupa seçimleri sırasında UDMF ilgi uyandırdı: Mayıs anketlerinde yaklaşık 30 binden fazla seçmenin oyunu, yani kullanılan oyların yüzde 0.13'ünü kazandı.

Parti başkanı Nagib Azergui, amaçlarının her şeyden önce sosyal birlikteliği savunmak olduğunu iddia ediyor. Sitelerinde sunulan siyasi söylem, “işçi sınıfı mahallelerinin gettolaşmasına” son vermeyi öneriyor. Bununla birlikte Fransa'nın hassas konularında da görüş beyan etmekten geri durmuyorlar. UDMF, okul kantinleri konusunda özgür seçimi destekliyor ve “kantinlerin tamamen helalleştirilmesinin, bizi eleştirenlerin düşüncesinde yer alan hayali bir fikir” olduğunu vurguluyor. Parti, başörtüsü takan annelerin okul gezilerine eşlik etme yetkisini destekliyor ve Arapça dili hususunda daha iyi bir eğitim sağlamayı öneriyor.

UDMF tüm vatandaşları temsil etmek niyetinde. Perspektife konuşan Nagib Azergui partinin çıkış fikrini, “Biz bir gözlemlerle başladık” diyerek özetliyor. “Fransa Müslümanları öcüleştirildi ve her şeyden önce her büyük seçimde sömürüldü. Bu siyasi bir durum ve varsayılan komüniteryenizmden kaynaklanmayan gerçek bir sorun. Örnek verelim: 2004 yılında Raffarin hükümeti altında memurların ciddi

şekilde muhalefet ettiği emeklilik reformu üzerine çok hızlı bir şekilde, bugün hâlâ uygulamada olan, İslam ve başörtüsü sorununu gündeme getirmeyi amaçlayan bir strateji ortaya konuldu. Okuldaki dinî inancı gösteren işaretlere karşı bir yasa kabul edildi. Bu meseleler kamuoyu gündemini yoğun bir şekilde meşgul etti. Çok az insanı ilgilendiren bir meseleyle gündem ajite edildi. Oysa aslında ortada toplumsal bir sorun vardı ve bu sorun tüm Fransızları ilgilendiriyordu. Fransız bilinçaltına, nüfusun bir kısmının topluma uyum sağlamayı reddetme ve Cumhuriyet'e meydan okuma, hatta onu yönlendirme isteği duyduğu fikri işlendi.”

UDMF başkanı partisinin solcu bir parti olduğunu ve dinî yönünün olmadığını belirtiyor: “Partimiz dinî sahada yer almıyor. Şeriat hukukunun uygulanması veya ‘Büyük Yer Değiştirme’ (Fr. “Le Grand Remplacement”) teorisinin uygulanması gibi bir durum söz konusu değil. Partinin adında yer alan Müslüman kelimesi sadece dinî değil, farklı yönleri de ifade ediyor. Bu, yurttaşlık anlamında kendine yer edinme ve ötekileşen yerine tamamen uyum sağlayan vatandaş olma meselesidir. İslamofobi, Müslümanları değil Fransız toplumunu ilgilendirir. Bir iç düşman göstermenin nele yol açtığı tarihî olarak kanıtlanmıştır.”

Aslında UDMF bir Fransız paradoksunu kurcalıyor ve şu soruları soruyor: Neden göçmen asıllı Fransızlar Cumhuriyet'in ilkelerini reddettikleri ve topluma uyum sağlamak istemedikleri iddiasıyla suçlanıyor? Fakat aynı zamanda aynı kişiler kentlerinin sosyal hayatına dâhil olmak isteyip seçimlere ve demokratik alana atılmaya çalıştıklarında olumsuz yönde tesir etmelerinden şüpheleniyorlar ve ötekileştikleri iddia ediliyor?

Nagib Azergui şu ifadelerle açıklamada bulunuyor: “Artık her türlü insan partimize katılıyor. Hepsi kendini geleneksel partiler tarafından ihanete uğramış hissediyor. Diğer tüm stratejiler başarısız oldu. Kendimizi temsil etmeyi ve güç dengesi yaratmayı içeren başka bir strateji deniyoruz; sadece yerel değil ulusal alanda bunu başarmak istiyoruz.

Tarihimiz, özellikle sömürge tarihi, omuzlarımızda ağır bir yük. Mücadelemiz bağımsızlaşma ve meşruiyet kazanma mücadelesidir. Bu ülkede sadece 'misafir gibi karşılandığımızı' değil, bu ülkenin inşasına katıldığımızı anlamalı herkes. Aslında çok cemaatçi bir ülkede yaşıyoruz, ancak bu cemaatçilik elit kesimin kendi arasındaki cemaatçilik. 'Eşitsizlik' sadece bir kelime olarak kalıyor dillerde. Bunun en iyi ispatı Sarı Yelekliler hareketi. Kamu hizmetleri sisteminin bozulması Cumhuriyet'in çöküşüne sebep oluyor. Fransız kökenlilerle sömürgeye uğramışların torunlarını karşı karşıya getirme çabasını gözlemliyorum. Fakat toplumsal hareketler mücadelenin aslında ortak bir mücadele olduğunu gösteriyor."

Partinin uzun vadeli planları var. "Şimdiye dek bulunmadığımız bölgelerde yayılmaya başlıyoruz. Daha yeniyiz. İlk zamanlarda sadece Ile de France bölgesi yani Paris ve çevresinde bulunuyorduk. Artık Ile de France bölgesindeki on listeye ek olarak Lyon, Marsilya, Toulouse, Norde, Lille, Strazburg ve Colmar'da olacağız. Daha başka küçük şehirlerde de bulunuyoruz. Başlangıçta insanların bizi kabullenmesi zor olabilir, çünkü Müslüman kelimesi, cemaatçi olarak yaftalanmaktan korkan Müslümanları bile korkutuyor. 2021 yılında illeri ve bölgeleri kapsayacak olan seçimler üzerine uzun vadede çalışıyoruz. Amacımız belli bir konumda olabilecek siyasi yetkililerin seçilmesi. Ve tabii bazı garantiler edinerek, çeşitlilik vitrini olmadan, suiistimal edilmeden ve 'hizmetçi Müslüman' olmadan başarmak istiyoruz. Eşiği aşmak ve gerçek bir güç dengesi yaratmak istiyoruz."

Diğer Şüpheli Kaynağı: Post Sömürgecilik

Bağımsız listeler, genel anlamda geleneksel partilerin yaşadığı güvenilirlik, bağlılık ve tekel kaybını yansıtıyor. Halbuki belediye seçimleri bu partilerin yetkililerine bir çeşit baronluk sağlıyordu. Şimdiye dek belirli sınırları olan ve bu sınırların ötesine geçmeyen Fransız siyasi elitlerinin paçaları tutuşmuş görünüyor. Gizli ajandalara sahip olma, ülkeye sızma ve siyasal İslam tartışmaları yeniden ortaya çıktı. Hatta bağımsız listelerde siyasi İslam'ın postkolonyal fikirlerle birleştiği, hatta adayların bu amaç doğrultusunda "siyasal İslam'la" işbirliği yaptıkları iddia ediliyor.

Paris'in kuzey banliyösünde bulunan Argenteuil şehrinde, Omar Slaouti ve Françoise Pacha-Stiegler

tarafından müşterek yürütülen bağımsız liste de yerel yetkilileri endişelendiriyor. Omar Slaouti'nin Perspektife belirttiği şekliyle söz konusu liste "yurttaş" bir liste. Slaouti kariyeri boyunca polis şiddeti, İslamofobi, ırk ayrımcılığı, cinsiyet ve sosyal eşitsizlikler gibi sorunlarla uğraşan aktivist bir dernekte rol almış. Fizik ve kimya profesörü olan Omar, kariyerini yerel bir seçimde somutlaştırmaya karar vermiş: "Mülk paylaşımı sorununu ele alan Yeni Antikapitalist Parti içinde de bulunarak çifte siyasi kimlik oluşturdum. Bunlar birbirine zıt olmayan ancak birbirini tamamlayan iki mesele veya yaklaşım." diye açıklıyor.

Omar'ın sunduğu liste, aday göstermeyen Boyun Eğmeyen Fransa Partisi ve Komünist Partisi dahil solcu partilerin geniş bir desteğini aldı. Ancak bu liste bu partilerden bağımsız. "Partiler aşağıdan yukarıya doğru bir yönelme olması gerektiğini anladılar. İşçi sınıfı mahallelerine özgü sorunlar var ve artık bu mahallelerde direniş biçimlerini düzenleyen ve bu sorunları gündeme taşıyan aktörlerin farkındalığı mevcut. Bu partiler artık bunu görmezden gelemeyeceklerini anladılar. Direniş, hem işçi sınıfı mahallelerinde hem de Sarı Yeleklilerle sokaklarda inşa edildi. Birleşmeleri planlı değil, kendiliğinden, mücadeleler ve direnişlerle oluştu."

Omar Slaouti, "kentimdeki insanlar güvenilir bir alternatifin yanı sıra belediye konusunda uzmanlık da bekliyorlar. Geleneksel partileri ebedi alternatifler arasından çıkaracak olası, güvenilir, somut ve kökleşmiş eylemler üretiyoruz" şeklinde açıklamada bulundu. "Ayrıca sağcı partilerin biz rakiplerinden dolayı endişe duyduklarını düşünüyoruz, çünkü önemli bir güç yayı oluşturuyoruz. Listedeki insanların birçoğu işçi sınıfı mahallelerinden gelse bile 'komüniteryenist' bir liste olarak yer almıyoruz. Ancak bizi diskalifiye etmeyi çok istiyorlar; zira listemiz, herhangi bir partiye üyeliği olmayan ve şehre uyum sağlayan, siyahi veya beyaz, orta sınıftan düşük gelirli sınıfa kadar tüm insanları bir araya getiriyor."

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron belediye seçimleri öncesinde, "cumhuriyetçi fetih" stratejisi veya devlete ilişkin göç, güvenlik ve cemaatçiliğe karşı mücadele gibi konular hakkında konuşacak. Elysee Sarayı da bu belediye seçimleriyle beraber başka bir oyunun oynandığını anlamış gibi görünüyor.



Jetzz Card
ile bir seferde
gidin, vade farksız

6 taksitte ödeyin



Jetzz Card ile Türk Hava Yolları'ndan yıl sonuna kadar alacağınız tüm online uçak biletlerinize vade farksız 6 taksit imkânı, üstelik hiçbir ek ücret yok.

Başvuru için:

www.jetzz-card.de veya KT Bank şubelerini ziyaret edin.

7. Madde: Terörle Mücadele İngiltereli Mü Hedef Alıyor



Yasaları İslümanları

İngiltere’de gerçekleşen son terör saldırıları sonrası dikkatler bir kez daha mevcut terör yasalarına çevrildi. Hükûmet terörle mücadele yasalarının daha da sertleştirileceğini duyururken, kimi çevreler ise yürürlükteki terör yasalarının istismar edilerek Müslümanların hedef alındığını savunuyor.

Chris Allen*



*Leicester Üniversitesi Nefret Araştırmaları Merkezi’nde öğretim üyesi olan Dr. Chris Allen İslamofobi ve İslamofobik nefret suçları konularında çalışmalar yürütmektedir.

Londra Köprüsü ve Streatham'daki son terör saldırıları, kamuoyu ve siyasilerin dikkatini, daha önce terörle ilgili suçlardan hüküm giymiş olanlara verilen cezalara, bu kişilere sunulan rehabilitasyon programlarına ve bu kimselerin yeniden suç işleme potansiyeline çekti. Her iki saldırı arasındaki benzerlikler göz önüne alındığında kamuoyunun büyük öfkesine karşılık olarak Birleşik Krallık Hükümeti yeni bir yasa çıkaracağını söyledi. Bu "acil durum yasası", hâlihazırda terör suçlarından hüküm giymiş kimselerin cezalarını geriye dönük bir biçimde değiştirmeyi ve birçok yeni terörle mücadele suçunun tanımlanmasını öngörüyor.

Kamuoyu tarafından büyük ölçüde memnuniyetle karşılanan bu tasarıyla ilgili olarak az sayıda kişi ve grup, böyle bir "acil durum yönetmeliğinin" insan hakları ve sivil hürriyetler üzerinde yapabileceği zararlı etkiler hakkında kaygılarını ifade etti. Bağımsız bir insan hakları savunma grubu olan Liberty'ye göre, gerekli denetimler ve denge devreye sokulmadan söz konusu mevzuat aceleyle hayata geçirilirse kaygılar gerçek olacak. Yine bu gruba göre, sıradan halkın haklarına zarar verme potansiyeli taşıyan, kanıtları sunulmamış ve uygun bir şekilde incelemiden geçmemiş bu yönetmeliğin kamu güvenliğini artırma olasılığı da düşük.

Kamuoyunda ve siyasi alanda daha fazla terörle mücadele yasasına duyulan "bu ihtiyaç" tam da Birleşik Krallık'ın mevcut terörle mücadele yasasının, yani 2000 yılına ait Terörle Mücadele Yasası'nın 7. ek maddesi hakkında artan kaygıların tartışıldığı bir zamana denk geldi. Bireyleri limanlarda, havaalanlarında ve uluslararası tren istasyonlarında durdurma, arama ve tutuklama yetkisini sağlayan 7. Maddeye ilişkin olarak eleştirmenler, söz konusu yasanın istismar edildiği gibi, aynı zamanda Müslümanları orantısız biçimde hedef almakta kullanıldığını öne sürüyor.

7. Madde Nedir?

Kuşkusuz İngiltere'deki durdurma ve arama yetkileri onlarca yıldır zaten sorunluymuştu; zira polis çevirme ve aramalarının gerçek şüpheye değil genellikle sanı ve stereotiplere dayanarak yapıldığı ve bunun gibi birçok ayrımcı uygulamalarla

istismar edildiğini gösteren kanıtlar mevcut. 7. Madde'nin uygulanışı da bu açıdan farklı görünmüyor. Zira söz konusu yönetmelik, Birleşik Krallık'taki herhangi bir liman, havalimanı veya uluslararası tren istasyonundaki herhangi bir polisin, göçmen dairesi ya da gümrük memurunun, haklarında terör ya da başka bir suç faaliyetine karıştıklarına dair bir şüphe olmaksızın uygun gördükleri herkesi durdurma, arama ve tutuklamasına imkân tanıyor.

7. Madde'nin yetkileri sadece çevirme ve aramayla da sınırlı değil. Bu madde kapsamında memurlar herhangi bir kimseyi dokuz saate kadar gözaltında tutup, sorgulayabilir, bu süre içerisinde kişiyi soyup arama yapabilir ve yine şahsın kişisel eşyalarının tümünü arayabilirler. Memurlar ayrıca, gözaltındaki bireylerin herhangi bir şahsi eşyasını yedi güne kadar alıkoyabilir; bu eşyalara şifrelerini talep etme haklarının olduğu elektronik cihazlar da dahildir. Yine aynı şekilde tüm elektronik postalar, telefon rehberindeki kişilere ait bilgiler, mesajlar ve belgeler alıkonulup incelenebilir ve tüm bunlar zaten yapılıyor. 7. Madde kapsamında göz altına alınan hiç kimsenin susma hakkı yoktur. Esasında, gözaltında tutulanlar herhangi bir soruya cevap vermeyi reddeder veya bir memurun soruşturmasını engellemeye çalışırlarsa, cezai olarak suçlanabilirler. Suçlu olsun olmasın, gözaltındaki bir kimsenin kamu avukatı tarafından temsil edilme hakkı yoktur ve parmak izi ve DNA numuneleri de dahil olmak üzere biyometrik veri sağlamaya zorlanabilir. Dolayısıyla 7. Madde'nin pek çok sorunlu tarafı var.

Yapısal İslamofobi

Eleştirmenlere göre 7. Madde'ye ilişkin resmî verilere ulaşmak zor. Yine aynı eleştirmenler, yönetmeliğin kasıtlı bir şekilde ayrıntılandırılmadığını iddia ediyor. Örneğin, 7. Madde yetkileri Müslümanları orantısız biçimde hedef alırken, hükümetin resmî kayıtlarındaki verilerde kişiler etnik köken ya da dinî inanca göre ayrılmamış. Dolayısıyla öncelikle Müslümanların hedef alındığını iddia eden hak savunucularının görüşleri sürekli ya spekülasyon ya da gerçek dışı oldukları iddiasıyla görmezden geliniyor. Öte yandan hükümetin 2010'da 7. Madde ile ilgili veri yayımlamaya

7. Madde Birleşik Krallık'taki herhangi bir liman, havalimanı veya uluslararası tren istasyonundaki herhangi bir polisin, göçmen dairesi ya da gümrük memurunun, haklarında terör ya da başka bir suç faaliyetine karışıklarına dair bir şüphe olmaksızın uygun gördükleri herkesi durdurma, arama ve tutuklamasına imkân tanıyor.

başlamasından bu yana, 419.472 adet polis çevirmesi yapıldığı biliniyor. Bu da yetkilerin çok geniş şekilde kullanıldığının bizatihi kanıtı.

Resmî verilerin eksikliğine rağmen, 7. Madde karışıkları kendi istatistiklerini oluşturmaya başladılar. Liberty'ye göre tutuklananların Yüzde 45'i Asya kökenli, yüzde 21'i siyahî ve yüzde 8'i beyaz. Bu veriler ışığında, Asya kökenli vatandaşların gözaltına alınma ihtimallerinin, beyaz yurttaşlara nispeten kat kat daha fazla olduğu söylenebilir. Şunu belirtmekte de fayda var: İngiltereli Müslümanlar arasında Asya kökenliler yüzde 70'in biraz altında olduğundan (Pakistanlı, Bangladeşli ve Hintli), gözaltına alınanların büyük çoğunluğunun aslında Müslüman olması muhtemel. Bu bilgi, Cambridge Üniversitesi'nce 2014'te gerçekleştirilen ve 7. Madde uyarınca göz altına alınanların yüzde 88'inin Müslüman olduğunu ortaya koyan araştırma sonuçları ile de destekleniyor.

Aynı zamanda bu veriler, İngiltereli Müslümanların haklarını savunan Cage grubunun 2019'da sunduğu dosyalarla da doğrulandı. 7. Madde kapsamında gözaltına alınan İngiltereli Müslümanların ifadelerine dayanan dosyada yer alan bilgilere göre, insanlar sadece rutin bir şekilde durdurulup dinî inançları ve pratikleri hakkında sorgulanmakla kalmıyor, ayrıca Müslüman kadınlar başörtülerini çıkartmaya zorlanıyorlardı. Cage raporunun sonuç kısmında ise, 7. Madde yetkilerinin geniş kapsamlı kullanımına rağmen, bu durdurup sorgulamaların cezaî hükümle sonuçlanma oranının yalnızca yüzde 0.007'de kaldığı belirtiliyor. Cage Direktörü Adnan Siddikî'nin de ifade ettiği gibi, 7. Madde, "yapısal İslamofobinin taciz olarak hissedilen bir tezahürü."

Sırada Ne Var?

7. Madde'nin geniş kapsamlı kullanımı ve Müslümanlara karşı görünüşte orantısız biçimde uygulanması karşısında, hak savunucuları ve 7. Madde karışıkları Britanya Müslümanları Partiler Üstü Meclis Grubu (İng. "All Party Parliamentary Group (APPG) on British Muslims") tarafından konuyla ilgili soruşturma açılması için baskı yapmaya başladı. Yasa maddesinin birebir kendisi olmasa da etkileri Partiler Üstü Meclis Grubu'nun görev alanına açıkça uymakla birlikte, APPG üyeleri arasında mevcut iklimde hükümetle karşı karşıya gelmek istemeyenlerin olduğu görülüyor. İslamofobi'nin işlevsel bir tanımı teklifinin reddedilmesiyle hükümetle arası zaten açık olan APPG'nin, terörle mücadele yasası konusunda da hükümete itiraz etmesi, hele bunun toplumun ve siyasetin daha acımasız terörle mücadele önlemleri talep ettiği bir iklimde yapılması geri tepecektir. Dolayısıyla APPG'yi es geçerek 7. Madde'nin iptal edilmesini isteyenlerin mevcut iklimde şansları pek açık görünmüyor.

Yine de, 7. Madde'nin Birleşik Krallık Müslümanlarını ve topluluklarını orantısız şekilde hedef aldığı su götürmez bir gerçek. Zaten hükümetin terör ve radikalizmle mücadele stratejileri onlarca yıldır tam da bu nedenle geniş çapta eleştiriliyor. Dahası, "acil durum yönetmeliği" ifadesinin can sıkıcılığına Johnson'ın muhafazakar hükümetinde kıdemli Bakan Michael Gove'un İslamcılardan etkilenmiş terör suçlarının diğer ideolojilerden ilham almış suçlara göre daha sert bir şekilde cezalandırılması gerektiği açıklamaları da eklenince gelecek çok da umut vadetmiyor.

An itibarıyla Birleşik Krallık, bir suçun işlenip işlenmediğine bakılmaksızın İngiltere Müslümanlarını olumsuz etkileyen terörle mücadeleyle ilgili olarak iki kademeli bir ceza yargılaması sistemi inşa etmenin uçurumunda duruyor.

Mahkemede Bir Cami Saldırısı: Hagen Ulusal Camii'nin Kundaklanması



Siyaset bilimci olan Gümüş, İslam Toplumu Milli Görüş (İGMG) Genel Sekreter yardımcısı ve Almanya İslam Konseyi Genel Sekreteridir.

mi u anması

Hagen Ulu Camii'ne yönelik kundaklamada mahkeme saldırgana 3.5 yıl hapis cezası verdi. Hagen saldırısı, Almanya'da cami saldırılarının mahkemelerde ele alınış biçimini göstermesi açısından da oldukça önemli.

Murat Gümüş*



25 Mayıs 2019 Cumartesi sabahı, saat 10 suları. Kamera, Kur'an dersi almak için 120 çocuğun bir saat sonra giriş yapacağı alanı çekiyor. Kayıtta dar araç girişinden içeriye iki köpeğiyle birlikte giren bir adam görünüyor. Bir dakika sonra da aynı kişinin camiiye ait alanı köpekleriyle birlikte terk ettiği görülüyor. Yaklaşık sekiz dakika sonra kamera kayıtlarında dumanlar ve şiddetlenen ateş var. On beşinci dakikada kamerayı tutan plastik kol, ateş yüzünden eridiği için aşağıya düşüyor ve kamera yanan çöp bidonlarına odaklanıyor. Çöp bidonlarının bulunduğu bina 7 ailenin ikamet ettiği bir apartman. Bina Hagen Ulu Camii'ne de ev sahipliği yapıyor.

Hagen'da Elberfelder Caddesi'ndeki Ulu Camii'nde çıkan bu yangının zanlısı, aynı gün kamera kayıtlarını inceleyen cemiyet üyeleri tarafından Hagen Tren İstasyonunda görülüp polise ihbar edildi. Önce kısa bir gözaltı, ardından zanlının serbest bırakılması, sonra yeniden gözaltına alınmasının ardından saldırgan ve Hagen Ulu Camii için 6 ay süren bir mahkeme süreci de başlamış oldu.

FAIR international ayrımcılıkla mücadele derneğinin Almanya'daki cami saldırılarını dokümente etmeye yönelik "brandeilig" projesinin verilerine göre ülkede 2019 yılında en az 122 cami saldırıya uğradı. Bilindiği kadarıyla bu saldırılardan yalnızca Hagen'ın faili yakalandı ve böylece mahkemeye intikal etmiş oldu. Durum böyle olunca Hagen Ulu Camii'ne yönelik kundaklamanın

mahkeme sürecinde nasıl ele alındığını incelemek büyük önem taşıyor. Zira Hagen Ulu Camii'ndeki yangına dair süreç, Almanya'da mahkemelerde cami saldırılarının ele alınış biçimiyle ilgili temel sorun ve eksiklikleri de gösteren bir süreç.

Mahkemede Ne Oldu?

Öncelikle zanlının çok kısa sürede yakalanmasının Almanya'daki cami saldırılarıyla ilgili bir dönüm noktası olduğunu söylemekte fayda var. Bunun ardından mahkeme sürecinin görece hızlı bir şekilde başladığını söyleyebiliriz. Saldırı 2019'un mayıs ayında gerçekleşmişken, duruşmalar aralık ayında başladı. 11 Aralık'ta gerçekleşen ilk duruşmadan 17 Şubat tarihindeki karar duruşmasına kadar, toplamda 10 oturum boyunca, saldırganın psikolojik durumuyla ilgili rapor sunan bir bilirkişi, yangın konusunda uzman bilirkişiler, yangının ardından olay mahalline giden itfaiye görevlileri ve saldırganın camiiye gelmeden önce uğradığı Lotto bayinin çalışanı şahit olarak katıldılar. Saldırgan daha önce de kundaklamalarda bulunmuş ve ceza almış olduğu için, şartlı tahliyesinin ardından onunla ilgilenen sosyal çalışmacı ve kaldığı yurtlardaki oda arkadaşları da şahit olarak mahkemeye katıldılar. Bunun dışında iki savunma avukatı da mahkeme salonunda hazır bulundu.

Savunmanın kundaklamaya dair senaryosu şu şekildeydi: Saldırgan, köpekleriyle seyahat ederken Hagen'da aktarma yapması gerektiğini, treni beklerken gezmek istediğini, gezerken tuvalet



Almanya'da birçoğu sıradan apartmanlarda faaliyet gösteren camilerin, "cami" değil de salt "bina" olarak değerlendirilmesi, cami saldırılarının aydınlatılması önünde büyük engel.

ihtiyacının olduğunu, Hagen Ulu Camii'nin araç girişine köpekleriyle bu ihtiyacını gidermek için girdiğini, elindeki sigarayı çöp bidonunun yanına koyduğunu, tam ihtiyacını giderecekken köpeklerin kendisini çektiğini ve dışarı çıktığını, sigarayı da çöp bidonunda unuttuğunu, yangının da böyle çıktığını iddia etti. Savunma ortada kasti bir durum olmadığını ve saldırı niyetinin bulunmadığını belirterek beraat istese de savcılık saldırganın doğrudan insan öldürmeye yönelik bir girişiminin olmamasıyla birlikte saldırgan hakkında "kasti olarak kundaklama" suçundan 3.5 yıl hapis cezası istedi.

Mahkeme süreci boyunca hakimin mahkeme salonuna gelen bütün şahitlere zanlının muhtemel aşırı sağcı düşünceleri hakkında sorular sorması ve bütün şahitlerin saldırganın aşırı sağla bir alakasının olmadığını belirtmesi saldırıda aşırı sağ motifinin mahkeme tarafından göz ardı edilmediğini gösterdi. Nitekim kararda da "kundaklamanın İslam düşmanı bir motivasyonla yapılmadığı", saldırganın önceki kundaklamalarına da bakılarak burada ideolojik bir motivasyon bulunmadığı ifade edildi. Bununla birlikte cami saldırılarında saldırganın "suç motivasyonu" nun objektif kriterlere göre belirlenmesinin çok zor olduğunu da eklemek gerek. Saldırgan çok açık bir şekilde kendisi itiraf etmediği (veya saldırıda gamalı haç çizerek, dine hakaret gibi sloganlar kullanılarak açık etmediği) ya da çevresindeki insanlar failin aşırı sağcı düşüncelerini özellikle belirtmediği müddetçe, bir saldırının "İslam düşmanlığı" saikiyle işlenip işlenmediğinin belirlenmesi neredeyse imkânsız. Bu durum, camilere İslam düşmanı bir saikle ve Almanya'daki Müslüman cemaatin güvenliğini tehdit etmek amacıyla yapılan saldırılarda saldırganın "İslam düşmanı" motivasyonunu türlü bahanelerle örtebileceği gibi kaygan bir zemin de oluşturuyor. Burada saldırganın –çok zor tespit edilebilecek- kendi motivasyonunun

yanında, saldırıya uğrayan objelerin ve saldırıyla ortaya çıkan mesajın da dikkate alınması bir zorunluluk.

"Cami" Değil, "İslami Cemiyetin Yer Aldığı Apartman"

Bir diğer mesele ise savcılığın ve hâkimin Hagen Ulu Camisi'ne yönelik kundaklama vakasının bir "cami saldırısı" olarak nitelememesiydi. Mahkeme boyunca saldırının bir "cami"ye değil, "içinde İslami bir cemiyetin de bulunduğu bir apartman"a yönelik olduğu ifade edildi. Burada bir "İslami cemiyet"ten bahsederek en azından olumlu bir dil kullanılsa da, "cami"nin varlığından söz edilmemesi, meselenin "cami saldırısı" olarak ele alınmadığını da gösteriyor. En geç gerekçeli kararlar ortaya çıkabilecek bu "tanımlama" sorunu, camilere yönelik saldırılarda en temel açıklardan birini teşkil ediyor. "Cami" denildiğinde Süleymaniye gibi minareli, heybetli yapıların akla gelmesi, buna karşın Almanya'da birçoğu sıradan apartmanlarda faaliyet gösteren camilerin, salt "bina" olarak değerlendirilmesi, aynı zamanda bu saldırıların aydınlatılması önünde de büyük bir engel.

Bu iki husus, yani "suç motivasyonu" olarak İslam düşmanlığının zor tespit edilmesi ve "cami"nin görülmemesi, başka saldırganlara da argüman kazandırabilir. Saldırganlar, kendi motivasyonlarını belli etmeyecek bir şekilde, "cami olduğunu bilmiyordum" argümanı ile saldırıların içinden kendilerini kurtarmaya çalışabilirler.

Bütün bunlara rağmen Hagen Yerel Mahkemesi'nin kararı yine de cami saldırılarının cezasız kalmadığını göstermesi açısından olumlu bir mesaj. Yukarıda belirtilen iki çekinceye rağmen karar, Almanya'da camilere yönelik saldırılara göz yumulmadığını ve failin hukuken cezalandırılacağını belirtmesi açısından önemli.

Hanau'nun Ardından

Almanya'nın Aşırı Sağ Bilançosu: Saldırıları, Suikast Planları ve Kan Gölü

Hanau'da içlerinde Türklerin de olduğu 10 kişinin öldüğü saldırılar ülkede infiale yol açtı. Ülkede aşırı sağın son aylara dair bilançosu kırmızı alarm veriyor. Peki bir aşırı sağcının elini kolunu sallayarak kafe tarayıp cinayet işlemesine kadarki süreç kimin umurunda? Bir eleştiri.

Rümeysa Aydın



A lmanya 20 Şubat sabahına Hanau'da meydana gelen silahlı saldırıların haberiyle uyandı. Saldırgan da dâhil olmak üzere 11 kişinin öldüğü saldırının aşırı sağcı bir motifle işlendiği, saldırıdan çok kısa bir süre sonra tespit edildi. Saldırının "özel önemi" nedeniyle soruşturmayı Federal Savcılık üstlenmiş durumda. Bu, saldırının "terör eylemi" olarak nitelendirildiğini gösteriyor.

Hanau saldırısı, Almanya'da uzun süredir en yüksek desibelde alarm veren bir sorunun son hal-kası. Aşırı sağın çok uzun süredir su kaynattığına dair ikaz ışıkları yıllardır yanıp sönüyor. Ülkede NSU terör örgütünün seneler boyunca elini kolunu sallayarak 8'i Türk, biri Yunan 9 göç kökenli vatandaş ve bir polis memurunu öldürmesinin yankıları hâlâ dinmedi. NSU terör örgütünün yargılanması bittikten kısa bir süre, örgütün ilk kurbanı Enver Şimşek'in ailesinin avukatı Seda Başay-Yıldız'a NSU 2.0 imzasıyla ölüm tehditleri gönderilmesi şunu çok açık bir şekilde ortaya koyuyor: Irkçı infazları destekleyen Neonaziler hâlâ aramızda! Neonazizm uzmanlarının defalarca vurguladığı şekilde Almanya'da NSU'nun ardından sağcı terör tehlikesi hâlâ önlenememiş değil.

Hatırlayalım: Hanau saldırısından çok kısa bir süre önce Almanya'da siyasetçilere, mültecilere ve Müslümanlara yönelik saldırılar düzenleyerek ülkede iç savaş benzeri koşullar oluşturmak amacıyla "Çetin Ceviz" (Alm. "Der harte Kern") isimli aşırı sağcı terör örgütü kurdukları ve bu örgüte destek verdikleri şüphesiyle 6 eyalette 13 evde yapılan aramalar sonucunda 12 kişi gözaltına alınmıştı. Bu örgütün küçük camiler seçerek burada namaz kılanlara saldırı yapmayı planladığı, 2019 Mart'ta Yeni Zelanda'nın Christchurch kentindeki gibi bir saldırı yaparak bu terör eylemleri sonucunda ülkede iç savaş çıkmasını hedeflediği belirtilmişti. Hanau saldırısından bir hafta önce Essen, Hagen ve Unna şehirlerindeki üç camiye e-posta ile bomba ihbarları gönderilmişti. Yine Hanau saldırısından çok kısa bir süre önce Bochum'da bir Türk ailenin evi kundaklanmıştı. Aşırı sağın vahim durumunu ortaya koymak adına son bir yılda listelenebilecek olaylar hayli fazla. Sadece cami saldırılarıyla ilgili veriler bile korkutucu düzeyde: Almanya'da cami saldırılarını kayıt altına alan brandeilig isimli inisiyatifin

verilerine göre 2019'da bilindiği kadarıyla 122 camiye saldırı gerçekleşti. 2014'te bu sayı 66 idi.

Kassel Valisi Walter Lübcke'yi öldüren cani ruh, yani NSU'nun, Mölln'ün, Solingen'in ruhu Almanya sokaklarında dolaşmaya devam ediyor. 6 ayda 8 bin 605 suç işleyen aşırı sağcılar nefretlerini akitacak uygun ortamlar kolluyor ve ne yazık ki 19 Şubat'ta Hanau'da olduğu gibi bu ortamları çok kolay bir şekilde buluyorlar. "Çok kolay" buluyorlar, çünkü Almanya'da camilerin kapıları sonuna kadar açık, Türklere ya da "yabancılara" ait dükkanlar önünden geçen herkesin kolayca fark edebileceği bir açıklıkta işlemeye devam ediyorlar. Aşırı sağ cinneti, yavaş yavaş toplumsal huzuru bozarken, kamuoyu ancak Hanau gibi acı saldırılar olduğunda bir nebze toparlanıp sarsılıyor. Öte yandan aşırı sağcı görüşlere sahip "tekil fail"leri elinde silahla Hanau'da iki nargile kafenin önüne getiren süreç görmezden geliniyor. Almanya'da aşırı sağın "büyük resmi", saldırılar, suikastlar ve kan gölü ile dolu. Bu resimde gözyaşı dökenler sessiz, siyasi karar alıcılar saldırıdan sonraki ilk birkaç hafta dışında ilgisiz, aşırı sağcılar ise bu durumdan oldukça memnun görünüyorlar.



Şimdiye kadar Almanya'daki aşırı sağcılar, birbirleriyle bağlantıları bulunmayan, kopuk "yalnız kurt"lar olarak görülüyordu. Hanau, Almanya'daki aşırı sağcı terörün korkutucu boyutunu gözler önüne seriyor. Bu terörle etkili bir şekilde mücadele edilecek mi, yoksa tekil saldırılar birbiriyle bağı olmayan istisnai olaylar olarak ele alınıp minimum kamuoyu tatmininin sağlanmasıyla mı yetinilecek, bunu zaman gösterecek.



Cambridge Üniversitesi Orta Doğu Çalışmalar Bölümü'nde Leverhulme Erken Kariyer Programı öğretim üyesi olan Dr. Elizabeth Monier, Orta Doğu tarihi ve siyaseti üzerine çalışmalar yapmaktadır. Dr. Monier'in ağırlıklı çalışma alanı Orta Doğu Hristiyanlarıdır.

ÖZEL
DOSYA

Orta Doğu'da Dinî Çeşitlilik Mirasının Yeniden Kazanımı

Orta Doğu'dan bahsedildiğinde çoğu kimsenin aklına ilk olarak Müslümanlar gelse de bölgenin tarihsel ve toplumsal yapısına bakıldığında büyük bir etnik ve dinî çeşitlilik göze çarpıyor.

Dr. Elizabeth Monier*

Günümüzde Orta Doğu, çok kuvvetli bir şekilde İslam ile ilişkilendiriliyor olsa da bu durum, bölgede var olan dinî çeşitliliğe ve ayrıca gayrimüslim medeniyetlerin, kültürlerin, düşünürlerin ve dillerin çağdaş Müslüman toplumlarının bugünkü durumuna yapmış oldukları katkılarla çelişmektedir. Gayrimüslimler tarafından bölge tarihine ve toplumuna yapılan, genellikle de yalnızca konunun uzmanlarınca bilinen büyük katkılar bulunmaktadır.

Örnek vermek gerekirse, Hristiyan ve Yahudi filozoflar ve bilginler, 8. ve 9. yüzyıllarda bilginin eski Yunancadan çevrilmesi ve aktarılması

vasıtasıyla Abbasi Halifeliğinin gelişmesine katkıda bulunurken, Yahudi din bilgini Musa bin Meymun, 12. yüzyıl İslam dünyasındaki entelektüel yaşama çok önemli katkılar sağlamıştır. Yine 19. yüzyıldaki Arap Rönesans'ı sırasında, Suriye ve Lübnanlı Hristiyanlar, Arap dilini modernize etme ve Arap dilinde yazımın oluşturulmasında esaslı bir rol oynamıştır.

Orta Doğu'nun çeşitliliği konusundaki bu farkındalığın eksikliği, son on yılda değişmeye başladı. Ancak bu değişim büyük ölçüde menfi olaylardan hareketle, özellikle de Daesh'in ortaya çıkmasıyla belirmeye başladı. Sonuçta da bölgedeki zengin dinî, etnik ve dilsel çeşitliliğe dair

daha geniş farkındalık; soykırım, vahşi şiddet, mezhepçilik, gayrimüslimlerin yerlerinden edilmesi ve Orta Doğu'dan kaçışlarını bildiren manşetlerle bağlantılı olarak oluştu.

Diasporalar büyürken, Irak Yezidileri gibi topluluklar miraslarını ve inançlarını kaybetmekten ve toplumsal ayrışmadan korkuyorlardı. 1921'den itibaren Irak Devleti'nin kültür ve kurumlarının gelişmesinde önemli bir rol oynayan Iraklı Hristiyanların 2003 yılından itibaren nüfuslarında yüzde 80'lik bir düşüş gözlemlendi. Pek çok Iraklı Hristiyan, şiddet ve çatışmadan kaçmak amacıyla göç etti. Bunun gibi büyük demografik değişimler, bu toplulukların kendi yapılarını yeniden düzenlemelerini gerektiriyordu.

Bir taraftan Orta Doğu'daki toplulukların desteklenmesi, diğer taraftan Avrupa, Amerika ve Avustralya'da genişleyen diaspora topluluklarının varlığı çeşitli zorlukları da beraberinde getirdi. Bu toplulukların varlıklarını nasıl koruyacakları, miraslarını nasıl muhafaza edecekleri, hem güvenliklerini hem de eski ve yeni vatanları arasındaki temsillerini nasıl güvence altına alacakları konusundaki ikilemler, bu zorluklardan en önemlileri arasında sayılabilir.

Söz konusu gruplar, basında ve siyasette Orta Doğu içerisinde özel bir korumaya ya da Orta Doğu'dan tamamiyle çıkmaya ihtiyaç duyan savunmasız azınlıklar olarak tanımlanıyor. Bazı topluluklar, azınlıkların korunması söylemini güvenlik ve hak kazanımının tek yolu olarak benimsiyor. Ancak diğer gruplara göre ise dışardakiler, yani azınlık grubu mensubu olmayanlar tarafından "azınlık" olarak etiketlenmek çok da hoş değil. Zira kimileri bu durumu, atalarının vatanlarına yabancılaştırılmış hissetmeye ve kimliklerinin özgünlüğünün "yerlilik" etiketiyle zedelenmesine yönelik adımlar olarak niteliyor.

Azınlık toplulukları içinde de sık sık gerilimler var; çünkü her biri kendi mirasını ve kimliğini tanımlamak ve sürdürmeye çalışıyor. Bununla ilgili en açık örneklerden biri, Irak'taki etnik ve dinî azınlıkların geleceği hakkındaki tartışma. Bazıları azınlıklar için Kuzey Irak'ta özerk bir bölge kurulmasını savunurken, diğerleri, özellikle Irak'ta Keldani Katolik Kilisesi olarak bilinen en geniş Hristiyan mezhebinin Patriği Kardinal Louis Raphaël I. Sako, bu fikre karşı çıkıyor. Patriğe göre bu düşünce, cemaatinin Orta Doğu'nun tarihsel anlatısındaki rolünü zayıflatabilir.

Doğu Kimliği ve Özgünlük

Orta Doğu'nun eski uygarlıklarına ve bu topraklara olan bağlar, gayrimüslimlerin kimliklerinde derin bir şekilde yerleşmiş durumda. Orta Doğulu ya da Doğulu Hristiyanlar, eskiden beri devam eden toprak bağlılıklarını, inançlarının ve kültürlerinin özgünlüğünü hem kadim hem de Doğulu olarak ifade ederek, inançlarını, kimliklerini ve varlıklarını en eski Hristiyanlar silsilesine bağlıyorlar.

Örneğin Antakya Ortodoks Kilisesi, inancının ve topluluğunun köklerini İncil'den ve Orta Doğu topraklarından aldığını belirtir; buna da Yeni Ahit'in "Havariler başta Antakya'daki Hristiyanlar olarak adlandırılıyordu" cümlesiyle kanıt getirir. Filistinli Hristiyanlar için Kudüs Kilisesi "ana kilise"dir. En eski Hristiyanlara ve Doğu'nun eski topluluklarına kırılmaz bir zincirle bağlanan bu asli aidiyet hissi, bu topraklarda köklü bir şekilde yerleşmiş kimlik anlayışlarında merkezi bir ilke olmaya devam etmektedir.

Hristiyan inancı, bölgedeki ayrımcılığa ve güvensizliklere rağmen, Hristiyan cemaatin bulundukları yere yabancılaşmasına yol açmaz. Tam aksine, bu toplulukların ortak toplumsal yaşamında bölgede sebat edebilmeleri için sağlam bir dayanak ve güç noktası görevi görür.

Orta Doğu'nun çeşitliliği konusundaki farkındalığın eksikliği, son on yılda değişmeye başladı. Ancak bu değişim büyük ölçüde menfi olaylardan hareketle, özellikle de DAESŞ'in ortaya çıkmasıyla belirmeye başladı.

Orta Doğu'daki bazı topluluklar, azınlıkların korunması söylemini güvenlik ve hak kazanımının tek yolu olarak benimsiyor. Ancak diğer gruplara göre ise, dıştakiler, yani azınlık grubu mensubu olmayanlar tarafından azınlık olarak etiketlenmek çok da hoş değil.

İlk Hristiyan topluluklarından tutun da Mezopotamya'daki Asur ve Babil Krallığı gibi medeniyetler ile kadim Mısır medeniyetlerine kadar, bu bölgedeki aidiyet hissi, Orta Doğu Hristiyanlarının çağdaş dini tezahürlerinin ve toplumsal kimliklerinin merkezinde yer almaktadır. Bu durum kullanılan sembolizmde, âdetlerde ve dilde görülmektedir. Doğu Hristiyanları farklı dönemlerde batı Hristiyanlarıyla dinî bir bağ paylaşmaları hasebiyle "dıştakiler" (haricîler) olarak görülmüşlerdir. Bu da, örneğin Haçlı seferlerinde, Avrupa sömürgeciliği ve Körfez Savaşı sonrası dönemde olduğu gibi, önyargıları ve zulmü körükleyen bir yabancılaşma ve güvensizlik duygusuna yol açmıştır.

Hristiyanlar Doğu, Arap ve İslam mirasının en görünür savunucuları arasında yer almışlardır; zira kendilerini Orta Doğu geçmişinin ayrılmaz birer parçası olarak görmekteyiz. Hâliyle Müslüman komşuları kadar, bölgedeki Hristiyanlar da kendi kültürlerini korumayı vazife saymaktadırlar.

Bu ortak miras, 19. yüzyıl ilâ 20. yüzyılın başlarındaki Arap Rönesansı sırasında önemli bir işbirliği noktasıydı. Bu dönem sırasında Hristiyan ve Yahudi aydınlar, Avrupa ve Amerika'nın artan etkisi karşısında Doğu'nun dayanıklılığının nasıl sağlanacağı hususundaki tartışmalara katılarda bulunmuştur. Mısır'da yaşayan Suriyeli bir Hristiyan olan Jurji Zaidan, konusunu İslam tarihinden alan romanların yayımcısıyken; Mısır'da siyasi reform çağrısı yaptığı gerekçesiyle sürgün edilen Mısır Yahudisi Yakup Sanu ise, Avrupalı Oryantalistlerin saldırısına karşı İslam medeniyetini savunan makaleler yazmaya devam etmiştir.

Yerinden Edilme Zorlukları

Sahip olunan ortak geçmişe rağmen, Orta Doğu'nun Hristiyanları kadim vatanlarında sayıca

azalmaya devam ediyor. Toplum liderlerinin bu soruna vermeye çalıştığı cevaplardan biri, kapsayıcı vatandaşlık prensibinin teşvik edilmesidir. Kardinal Sako, Irak'ta yalnızca Keldanîler, Hristiyanlar ya da diğer dışlanmış gruplar için değil; tüm Irak vatandaşlarına yönelik eşitlik ve vatandaşlığın savunulmasında önemli bir aktör. Bu eşitlik kültürü gerçek anlamda uygulanabildiği takdirde tüm topluluklara ve kimliklere fayda sağlayacaktır.

Bir başka yanıt, belki de şaşırtıcı bir biçimde, Orta Doğu'nun Arap Körfez Bölgesi'nden geliyor. Bölgenin bazı kısımlarındaki Orta Doğulu Hristiyan toplulukları zorluk yaşarken ve sayı olarak azalırken, Körfez bölgesindeki Hristiyan nüfusu, büyük gurbetçi nüfusu nedeniyle artıyor. Özellikle Birleşik Arap Emirliklerinde hoşgörü kavramı, hükümetin gayrimüslimlere yönelik sosyal ve siyasi politikalarında giderek daha önemli bir rol oynamaya başladı. Bölgede kiliseler, tapınaklar ve sinagoglar inşa ediliyor ve Arap yarımadasının tarihsel çeşitliliği artık daha fazla biliniyor. Bölgedeki Hristiyan ve Yahudi toplulukları özellikle 4. ve 7. yüzyıllar arasında var olmuş, gelişmişti. Ayrıca arkeolojik keşifler, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri ve Kuveyt'te, manastırların ve piskoposlukların varlığına işaret ediyor.

Bölgenin çeşitliliğinin kamuoyu farkındalığına, resmî statüye ve siyasi kurumlara dâhil edilmesine yönelik hamleler, gayrimüslim azınlıkların istikrarını destekliyor. Orta Doğu, kendi kimliklerine ve miraslarına derinden bağlıdır. Yine aynı şekilde bölgede yaşayan topluluklar, içinde yaşadıkları çağdaş Müslüman çoğunluk toplumlarının mirasıyla derin bağlarının olduğunu kabul etmelidirler.

Azınlıklara Çapraz Bakış:

Azınlık Olan, Diğer Azınlıklara Nasıl Bakar?

Kendisini başka birisinin yerine koyabilme becerisi olarak tanımlanan “empati”, yokluğunda derin toplumsal çatışmaların oluşmasına da zemin hazırlayan bir kavram. Peki azınlıklara dair bakış, kişinin “çoğunluk” bağlamından “azınlık” bağlamına geçişle değişir mi? Bu soruyu Almanya’da bir Türk ve Pakistanlı ile konuştuk.

Kuzey Ren-Vestfalya, Almanya’da Türklerin en yoğun yaşadığı eyalet. Duisburg şehri eyalette 35.000’lik Türk nüfusuyla eyaletin en kalabalık Türk topluluğunu bünyesinde barındırıyor. 30 yaşındaki Kübra, 8 yaşından beri bu şehirde yaşıyor.

Türkiye’ye çok sık gitmese de akıcı bir Türkçe ile konuşan Kübra, Türkiye’den Almanya’ya, Almanya’dan da Türkiye’ye çapraz bir bakışa sahip. Bu bakışın ana konularından biri de her iki ülkede de bulunan ve “çoğunluk” toplumunun inancından ayrılan farklı din mensupları.

Kübra’ya göre Türkiye’deki azınlıkların kendi dillerini öğrenmeleri oldukça doğal: “Almanya’daki aileler çocuklarının Türkçe öğrenmelerine özen gösteriyor. Biz Almanya’da kendi kültürümüzü kaybetmeme konusunda çaba sarf ediyorsak, Türkiye’deki azınlıklar için de aynı desteğin olması gerek.”

Bu “çapraz bakış” Kübra’nın daha objektif bir

tutumuna sahip olmasını sağlamış. Şöyle devam ediyor: “Kendin Almanya’da sürekli ayrımcılık ya da dışlamayla mücadele ettiğin için, Türkiye’de dışlanan insanla daha iyi empati kurabiliyorsun. Türkiye’de yaşayanların ise böyle bir tecrübeleri yok, empati kurmaları daha zor.” Yaz tatillerinde Türkiye’ye gittiğinde Suriyelilere yönelik olumsuz ifadelerle karşılaştığında oldukça şaşırmış: “Biz zaten ırkçılıktan mustarip bir şekilde Türkiye’ye gitmişiz. Gidince Türkiye’de bir de Suriyeliler ya da başka gruplar hakkındaki olumsuz söylemi benimsememiz bekleniyor. Bizim dedelerimiz de dil bilmemek ne demek tecrübe ettiği için, bu konularda daha anlayışlı olabiliyoruz. Ama bunu Türkiye’deki akrabalarımız çoğu zaman anlayamıyorlar.”

Kübra, Türkiye’de doğmuş olsaydı, “öteki” gruba empati duymak konusunda yine dikkatli olacağını, ama belki de bu kadar sağduyulu olamayabileceğini söyleyip ekliyor: “Türkiye’de azınlıklar söz

konusu olduğunda 'Herkes Türkiye'ye karşı. Her şey Yahudilerin, Ermenilerin oyunu' gibi komplo teorileri kullanılıyor. Almanya'da doğup büyümüş bir genç olarak ben, örneğin İsrail devletinin hukuksuzluklarına karşı olan Yahudilerin olduğunu da biliyorum. Bu, benim genellemeci düşünmemi engelliyor."

Türkiye'de hakkında en çok nefret söylemi kullanılan gruplardan biri de Suriyeli sığınmacılar. Kübra, anavatanında ırkçı ön yargılar konusunda yaygın bir hassasiyetin olmadığı görüşünde. "Türkiye'de Suriyelilerle ilgili sorunlar olabilir. Ama bunun topyekûn bir nefrete dönüşmesini anlamıyorum. Dünya üzerinde hiçbir 'ırk', belirgin davranış kalıplarını üretmekte tek sorumlu değil. Buradaki Türkler hakkında da senelerce 'gerici, eğitimsiz' gibi ibareler kullanıldı. Neticede 'Türk olmak' da başlı başına insanların davranışları için yön verici değil."

Kübra'ya göre bu çapraz bakışta bazı tutarsızlıklar da var. Bir arkadaşıyla olan konuşmasını şöyle anlatıyor Kübra: "Bir arkadaşım Suriyelileri kastederek, onların ülkelerinde savaşmaktan kaçtığını söyledi. 'Ben ülkemi savaşta asla terk etmezdim.' dedi. Ama ben biliyorum ki, bu arkadaşımın erkek kardeşi askerliğini dövizle yapıyor. Çoğu zaman kendimizin göstermediği duruşu, başkasından bekleyebiliyoruz."

"Hristiyanların 'Öteki' Olduğunu Almanya'ya Geline Öğrendim"

Pakistan, Hristiyan, Budist ve Sih nüfusuyla oldukça karma yapıya sahip bir ülke. Pakistan'da doğan 51 yaşındaki Tasnem*, 1979'dan beri Almanya'da yaşıyor. Tasnem Pakistan'da Hristiyanlara yönelik saldırıların yalnızca nefretten kaynaklanmadığını, bunların sosyal ya da siyasi sorunlara dayandığını ifade ediyor. "Pakistan'da Hristiyanların yüz yüze kaldığı sorunlarla Müslümanlar da karşılaşılıyor. Orada ayrımcılık günlük hayatın bir parçası. Sadece farklı düşünenler ya da farklı dinlerin mensupları için değil; düşük sosyal statüye sahip olanlar için de ayrımcılık ciddi bir sorun. Alt tabakadan insanlar dışlamayı daha yoğun yaşıyorlar. Bir de buna farklı dindarlara yönelik nefret ekleniyor."

Yine de Tasnem'e göre büyük resmin içerisinde bir

de bireysel hikayeler var. Tasnem'in çocukluğunu geçirdiği mahalle, gayrimüslimlere yönelik ön yargıların çok da yaygın olmadığı bir yermiş. "Mesela benim çocukluğumda mahallelerde örnek bir yaşam vardı." diyen Tasnem, mahallelerinde bir kilise olduğundan, Hristiyanlarla Müslümanların sorunsuz bir şekilde yaşadığından bahsediyor: "Ben ancak Almanya'ya geldiğim zaman birlikte yaşadığımız insanların 'Hristiyan' olduğunu fark ettim. Almanya'ya gelene kadar birlikte yaşadıklarımıza hiç 'yabancı' diye bakmamıştım. Onlar benim için bizimle aynı olan, sadece başka bir şeye inanan insanlardı."

Pakistan'da önceleri mahallelerde yaşlıların başkanlığını yaptığı danışma meclisleri olurmuş. Bu meclislerde mahkemeler aracılığıyla çözülmeyecek toplumsal sorunlar, saygın yaşlıların kararıyla çözüme bağlanırmış. Tasnem, dedesinin de bulunduğu bu meclislerde bir Sinti hakkında aşağılayıcı konuşan bir gencin ceza aldığını, bir kez de Hristiyanlara hakaret eden bir çocuğun uyarıldığını anlatıyor.

Tasnem olumsuz örneklerden de bahsediyor: "Babam bankalarda çalışırdı, biz de babamın mesleği sebebiyle sürekli şehir değiştirdik. Evimizde her zaman bir hizmetli olurdu. Yeni bir şehre taşındığımızda bize, 'Hizmetli olarak Hristiyan bir kız alın, onlar güvenilirdir' denildi. Annem de bir Hristiyan kıza evde iş verdi. Babaannem, kızın her işi yapabileceğini, fakat mutfağa asla giremeyeceğini söyledi. Sebebi ise, kızın Hristiyan olduğu için 'temiz' olmamasıydı. Bu kızın yemeğimize dokunması yasaktı. Annem Almanya'ya geldiğinde bu durumun vahametinin farkına vardı. Hâlâ sıkça anlatır ve der ki, 'Biz şimdi Hristiyanların arasında yaşıyoruz. Onlar yemeğine dokunmamızı istemeseler bu ne kadar incitici olur! O zamanlar ne kadar da yanlış yapmışız!'"

Tasnem'e göre İslam toplumlarında gayrimüslimlere yönelik ayrımcılığın kökeninde, bazı Müslümanların gerekli dinî birikime sahip olmaması yatıyor: "Kendi dindarlığına saygı duymayan insan başkasının dinini de saygı duymaz."

* İsim redaksiyon tarafından değiştirilmiştir



*Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Wake Forest Üniversitesi Din Bilimleri alanında öğretim görevlisi olan Dr. Nelly vanDoom-Harder'in ağırlıklı çalışma alanları Müslüman-Hristiyan ilişkileri ve Mısırlı Kıptilerdir.

Mısır Yaşamına Dokunmuş Hristiyan Bir Topluluk

Mısır'ın yerli halklarından olan Kıptiler ve Mısırlı Müslümanlar arasındaki ilişki, gerek iç içe olmaları, gerekse hoşgörü ortamı açısından örnek oluşturabilecek nitelikte. Yine de Kıptiler, azınlıkta olmaları sebebiyle çeşitli sorunlarla karşılaşılıyor.

Nelly van Doorn-Harder*

Mısır'ın Kıptileri, en eski Hristiyan Kiliselerinden olan Kıpti Ortodoks Kilisesi'nin mensuplarıdır. Bu kilise, Evanjelist Aziz Markos'un M.Ö. 1. yüzyılda İskenderiye'ye gelmesiyle kurulmuştur. Kıpti Kilisesi'nin mevcut patriği Tawadros II (2012-), Aziz Markos ile başlayan silsilenin 118. sırasında yer almaktadır.

Kıptiler kendilerini Mısır'ın yerli sakinleri ve eski Mısır hükümdarları Firavunların torunu olarak görürler. "Kıpti" sözcüğü "Mısırlı" anlamına gelir. Mısırlı Hristiyanların çoğunluğu Kıpti Ortodoks iken, kimi Katolik ve Protestanlar da kendilerini "Kıpti" olarak tanımlamaktadır. Tahminlere göre, Mısır Hristiyanları ülke nüfusunun yüzde 10'unu oluşturmaktadır. Kıptiler kendilerini Mısır toplumunun bir parçası olarak kabul eder

ve ülkelerinin milli hedeflerini benimserler. Azınlık statülerine rağmen, Kıptilerin varlığı Mısır tarihi ve kültürüyle iç içedir.

Müşterek Varoluş

Mısırlı Müslümanlar ve Hristiyanlar pek çok ortak deneyime sahip. Arapça konuşuyorlar, aynı yemekleri yiyorlar ve aynı ortamlarda çalışıyorlar. Yine aynı şekilde Paskalya'dan bir sonraki gün kutlanan Şemmu Nesim olarak bilinen Bahar Bayramı'nı ve diğer ulusal bayramları birlikte kutluyorlar. Müslümanlar ve Hristiyanlar birbirlerinin dinî bayramlarını kutlamak için düzenli olarak bir araya geliyorlar. Ramazan boyunca Hristiyanlar, Müslümanlar için iftar yemeği verirlerken, Müslüman erkân ise Noel ve Paskalya kutlamalarında hazır bulunuyor.

Kıptilerin çoğunluğu güneyde yaşarken, Kahire'de ve İskenderiye'de geniş topluluklar hâlinde yaşayan Kıptiler de mevcut. Toplumun tüm sosyal katmanlarında bulunan Kıptilerden üniversite mezunu olanlar özel sektörde, tıp, finans ve mühendislik gibi alanlarda çalışmayı tercih ediyor. Diğer taraftan Mısır nüfusunun geri kalanında olduğu gibi, birçok Kıpti de vasıf gerektirmeyen işlerde çalışabiliyor; örneğin çöp toplama gibi.

Her ne kadar Müslümanların ve Hristiyanların aile hukukları arasında derin farklılıklar olsa da bu iki grubun kadınlara dair görüşleri benzeşiyor. Mısır'da 2019 yılına kadar kadınların miras hukuku, Şer'î hukukun kurallarını izliyordu. Hâlâ Müslüman ve Kıpti kız ve erkek çocukları sünnet edilir; doğumda yedinci gün ile ölümden kırkıncı gün ritüelleri uygulanır. Kıpti ve Müslüman çocuklar aynı devlet okullarına gider, orada birlikte oynar, kavga eder ve neredeyse aynı çocukluk tecrübelerini yaşarlar. Hem Müslüman hem de Kıpti aileler, çocuklarının eş seçiminde önemli bir rol oynamaktadırlar.

Farklılık Göstergeleri

Yüzye de benzer görünen şeyler aslında belli yönelimlerde "Kıpti olma" göstergeleri hâline gelen ince sınırlarla bezenmiştir. Kıptiler, bileklerine yaptıkları küçük haç gibi Hristiyanlık göstergelerini taşırlar. Ayrıca isimleri de dinî kimliklerini yansıtmaktadır. Kıpti Ortodoks ayinlerinde kadim Kıpti dili kullanılır ve Kıpti takvimi, Roma İmparatoru Diocletianus'un hükümdarlığına geçtiği ve Kıptilere

yönelik büyük bir katliam gerçekleştirdiği M.S. 284 yılından başlar. Kıptilerin sosyal yaşamının büyük bir kısmı kilise programlarının etrafında dönmektedir. Kendi müzikleri vardır ve çoğunlukla Hristiyan televizyon kanallarını izlerler.

Dışlanma ve Şiddet

Mısır'ın Müslümanlarını ve Hristiyanlarını birbirine bağlayan birçok bağa rağmen, Kıptiler uzun süre hak kısıtlamalarıyla karşı karşıya kalmış; siyasi ve ekonomik fırsatlardan dışlanmışlardır. Birçok üst düzey hükümet işi onlara kapalı durumdadır. Kurumsal ve toplumsal ayrımcılık, sorunlu yasal düzenlemeler, Hristiyan karşıtı düşmanlık ve hizipçi şiddet, Kıptilerin dışlanmasına etki eden faktörler arasındadır.

Tüm bunların bir sonucu olarak pek çok Kıpti Mısır'ı terk etmiştir. Yine de, birçoğu, diasporada yaşarken bile Kahire'deki Kilise merkezi ile yakın temas hâlinde kalmaktadır. Kiliseleri, okulları ve manastırları saldırıya uğradığında hissettikleri acı Melbourne'den Detroit'e kadar yankılanır.

Yinelenen şiddetin bir yaşam gerçeği olduğu Mısır'da, buradaki yaşam Kıptiler için farklı biçimlerde gerçekleşen bir varlık mücadelesi hâlinindedir. Yine de birçok Kıpti, Müslüman nüfusla uyumlu bir yaşam biçimi oluşturmak için dindarlararası diyalog ve barışın tesisini en iyi yol olarak görmektedir.

Birçok Mısırlı, dinî şiddetin Müslümanlara da zarar verebileceğinin farkında. Bunun bir sonucu olarak, pek çok Müslüman da Kıpti nüfusunun hissiyatını anlayıp paylaşıyor. Korkutucu şiddet eylemleri, halk arasında millî birliğin sağlanmasıyla neticeleniyor. Örneğin 2015'te Daeş militanları Libya'da 20 Mısırlı Kıpti'yi ve bir Ganalı Hristiyan'ı infaz ettiğinde, Cumhurbaşkanı Abdulfettah el Sisi, ülkede yedi günlük yas ilan etti, kurbanlar için "şehit" ifadesini kullandı ve Libya'daki Daeş mevzilerine hava saldırıları yapılması emri verdi.

Ne var ki dinî çatışmalar günlük Kıpti yaşamının bir parçası olmaya devam ediyor. Söz konusu katliamlar 2015 yılı içerisinde Libya'da Kıptilere yönelik gerçekleştirilen yaklaşık 500 saldırıdan yalnızca biri. Saldırıların çoğu Batı'da kayıtlara bile geçmedi. Bu saldırılara Kıpti cemaatinin resmî hesaplarından verdiği yanıt ise her zamanki gibi barış ve affetmeden

Kıptiler kendilerini Mısır toplumunun bir parçası olarak kabul ediyor ve ülkelerinin millî hedeflerini benimsiyorlar. Azınlık statülerine rağmen Kıptilerin varlığı, Mısır tarihi ve kültürüyle iç içe.

yana oldu. 11 Aralık 2016'da Kahire'nin büyük kiliselerinin birinde ibadet edildiği esnada 29 Kıpti'nin ölmesine ve 47 kişinin yaralanmasına neden olan bir bombalı saldırı oldu. İnsanlar şok olurken, tüm ülke yas tuttu. Müslümanlar toplu cenaze törenine katıldılar ve dünyanın dört bir yanından başsağlığı dilekleri yağdı. Ulusal yasın ortasında, Kıpti Patriği Tawadros II halka seslenerek, "Aydınlık ve huzurun geldiği göklere bakın, barışçıl insanlar olabilirsiniz. Yalnızca yeryüzüne bakmak insanların şiddet, savaş, çatışma ve terör peşinde koşmalarına neden oluyor" ifadelerinde bulundu.

Mısırlıları Birleştirmek

Okul çağındaki Müslüman ve Hristiyan çocukları, en derine yerleşmiş önyargılarla mücadele konusunda en doğru yaşta bulunuyorlar. Kahire'deki Don Bosco Mesleki Eğitim Okulu Müdürü Leonarduzzi anlatıyor: "Birkaç yıl önce Müslüman bir öğrenci, diplomasını alırken bana şunları söyledi: 'Buraya geldiğimde Hristiyanlardan nefret ediyordum; zira bana bu öğretilmişti. Şimdi ise en iyi arkadaşlarım arasında Hristiyanlar var.'"

Genç Müslüman ve Hristiyan liderlerin işbirliğini sağlamanın bir diğer etkili yolu da her iki toplulukta ortak sorunlara çözüm bulunmasının teşvik edilmesidir. Mısır'da ortak bir biçimde gerçekleştirilen bir proje, Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında yaygın bir uygulama olan kadın sünnetinin yasaklanması amacıyla genç Müslüman ve Hristiyan liderleri projeye dahil ediyor. 1960'lı yılların başlarında toplum lideri Mary Assad (1922-2018), kadın sünnetiyle mücadeleye başladı. Uygulamanın yasaklanmasına yönelik adımlardan biri, Müslüman ve Hristiyan liderlerinin projeye dâhil edilmesiydi. Konu ile alakalı yerel tartışmalarda kullanılacak materyaller, söz konusu dinî liderlerle birlikte hazırlandı. Kullanılan söylemler, yalnızca sağlık üzerine

değil; aynı zamanda her iki kutsal kitaptan yapılan alıntıları da kapsıyordu.

Mısır'ın Hristiyanlarının herhangi bir bölgeye yönelik toprak hırsları yoktur – zira Mısır'ın tamamı kendilerinin anavatanıdır – talep ettikleri tek şey yalnızca bir Hristiyan olarak görünür olmaktır. Aşırı grupların yarattıkları sorunlarla mücadele eden Mısır, garip bir şekilde, bu tür barışçıl gruplara gereksinim olduğunun bilincindedir. 2000 yılının Şubat ayında Milenyum kutlamaları ve Papa II. John Paul'un ziyareti, Mısır Devleti için Kıpti topluluğuna dikkatin çevrilmesi açısından önemli bir fırsattı. Mısır Turizm Bakanı, Mısır'da Kutsal Aile adlı bir kitapçık hazırladı. Bu kitapçıkta kalın harflerle, "Mısır halkının birliği – Müslümanlarıyla ve Kıptileriyle-Ulusal Mısır Devleti'nin belkemiğini oluşturmaktadır" ifadesi yer alıyordu.

Ulusal birliği idame ettirmenin birçok yaratıcı yolu bulunmaktadır. 2019 yılında Kıpti Ortodoks Kilisesi, Hristiyanlarla Müslümanları birleştirmek amacıyla bir fotoğraf yarışması düzenledi. Kazanan fotoğraf, ibadet etmekte olan Müslümanların secdedeki hâlini gösteriyordu. Bu Müslümanlardan birinin üzerinde haç işaretini kucaklayan hilal baskılı bir tişört vardı. Kendisi Müslüman ve tanınmış bir fotoğrafçı olan Ahmed Hamid çekmişti fotoğrafı. Hamid, Kahire'deki Kıpti Katedrali'nde gerçekleşen ödül töreninden sonra gazetecilere verdiği demeçte, bu ödüle diğerlerinden daha fazla değer verdiğini belirtirken, "Kilise'nin verdiği ödülün değeri daha farklı!" açıklamasında bulunmuştu. Sonrasında ise "Ödülü Papa Tawadros'tan, yüce insan değerlerini özetleyen bir biçimde, sıcak kalpli ve sevgi dolu bir gülümsemeyle şahsen aldım." diye eklemişti. Ödül töreni sırasında katedral, Müslümanlar ve Hristiyanlarla doluydu. Katılan Müslümanların çoğunluğu ise peçe takan Müslüman kadınlardı.

Türkiye’de Azınlık Olmak



*Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji bölümünde tamamlayan Yıldız, Bielefeld Üniversitesi Sosyoloji bölümü yüksek lisans öğrencisidir.

Birçok kültürün iç içe geçtiği bir coğrafyaya sahip olan Türkiye, birçok farklı etnisite ve dinden insana ev sahipliği yapıyor. Peki Türkiye’de azınlık olarak yaşam nasıl? Bu soruyu İstanbul’da yaşayan dinî azınlık mensuplarına sorduk.

Yasemin Yıldız*



© Stroujko/shutterstock.com

Tarihin tozlu sayfalarını karıştırdığımızda Türkiye'nin üzerinde bulunduğu toprak parçasının asırlar boyu birçok farklı medeniyet, kültür, din ve etnisiteye ev sahipliği yaptığını görürüz. Her bir köşesinde yaşanmışlık barındıran bu topraklar tüm bu çeşitlilik unsurlarıyla şekillenmiş; aynı zamanda bu unsurları şekillendirmiştir. Özellikle Asya ve Avrupa'yı bağlayan İstanbul'a baktığımızda tüm bu geçmişin izlerini görmek işten bile değil. Her ne kadar 19. yüzyılda ortaya çıkan milliyetçilik hareketiyle var olan bu çeşitlilik çokça etkilense de, farklılıklar bu topraklarda hâlâ aslı unsurlar olarak kendilerini koruyorlar.

Peki günümüzde Türkiye’de yaşayan azınlıkların yaşam deneyimleri nasıl? Çoğunluğu Müslüman olan bir toplumda yaşamak onları nasıl etkiliyor? İbadetlerini rahatlıkla yerine getirebiliyorlar mı? Mensubu oldukları dinin görünür olması buradaki hayatlarını zorlaştırıyor mu? Tüm bu soruların yanıtlarını bulmak için İstanbul’da yaşayan dinî azınlık mensuplarıyla konuştuk.

“Babam Türk Gibi Türkçe Konuşurdu”

Slav Makedon kökenine sahip olan Dobrinka Hanım, Ortodoks Hristiyan. Köken olarak çokça derine inilmediği takdirde bağlı bulunduğu topluluğun İstanbul’da Bulgarlar olarak bilindiğini söylüyor. Cemiyetinin çoğunluğunun İstanbul’da Avrupa yakasında, özellikle Şişli dolaylarında yaşadığını ifade eden Dobrinka Hanım, cemiyetinin aksine Anadolu yakasında Moda’da yaşıyor. Ortodoks Hristiyanların büyük çoğunluğunun Şişli dolaylarında yaşaması bu topluluğa ait kilise, okul, hastane gibi kurumların daha çok bu bölgede yoğunlaşmasına yol açmış.

Dobrinka Hanım Moda’daki yaşamın kendi hayatını şekillendirdiğinden bahsediyor. “1974’e kadar köprü yoktu karşı yakaya. O yüzden karşı tarafla irtibatımız çok zayıftı. Babam bu sebeple Şişli’deki Bulgar Okuluna gitmemiş, Moda İlkokulu’na gitmiş. Ben de oraya gittim. Hâliyle ben Şişli’deki kilisenin kabul salonunda yapılan toplantılara da

girmedim, okuluna da gitmedim. O yüzden ben hiçbir zaman o azınlık içinde asimile olmadım. Benim asimilasyonum daha Türk-Türk olan insanlarla birlikteydi.” şeklinde ifade ediyor bu durumu.

Asya ve Avrupa yakaları arasında bu dönemdeki zor göç gelişin evde konuşulan dile de etki ettiğini belirtiyor Dobrinka Hanım. “Annem evlenene kadar Avrupa yakasında yaşadığı için Bulgar Okuluna gitmiş. Annemin Türkçe konuşurken aksanı vardır. Kelime bilgisi daha zayıftır. Ama babam Türk okullarına gittiği için, babamın aksanı yoktu. Türk gibi Türkçe konuşurdu. Babam o yüzden Bulgarca da bilmezdi, Makedonca bilirdi. Bunlar çok örtüşen diller; ama bazı deyimler farklı. Yine biz de Türk okullarına gittiğimiz için evde Türkçe konuşurduk genelde.”

Köken itibarıyla Sefarad Musevisi olan Deniz Hanım ise evde üç dille yetiştiğini söylüyor. Fransızca, İspanyolca ve Türkçe konuşulan bir evde büyüdüğünü anlatan Deniz Hanım, zamanla İspanyolcanın bir kolu olan Judeo-İspanyolcanın artık konuşulmadığını belirtiyor. “Farklı dil kullanmak şivelerde bozukluğa yol açtığı için ve yine aynı zamanda bir dönem çıkan ‘Vatandaş, Türkçe konuş!’ kampanyasının da etkisiyle bu dili konuşma biraz ayıp karşılanmış ya da ikinci sınıf vatandaş hissi uyandırmış. Bu yüzden ailelerimiz bu dili çocuklarıyla konuşmamaya karar vermişler. O yüzden ben anlarım bu dili; ama çocuklarım bilmez.”

“Ben 3000 Senedir Buradayım, Asıl Siz Ne Zaman Geldiniz?”

Kimi yalnızca 3 yıldır kimi ise 3000 yıldır kökleri bu topraklara dayananların hemen hepsi kendilerini bu topraklara ait hissediyorlar. 3 yıl önce Amerika’dan gelip İstanbul’a yerleşen Gaby Hanım da onlardan biri.

İlk olarak 2014 yılında eğitim için bir yıllığına İstanbul’a gelen Gaby Hanım, Amerika’da mezuniyetinden sonra bir süre orada çalışmış, 3 yıl önce tekrar Türkiye’ye gelmiş. Burada Müslüman bir Türk’le evlenen Gaby Hanım, dindar bir Protestan. Türkiye’ye duyduğu aidiyeti şu sözlerle belirtiyor Gaby Hanım: “Ben Venezuela’da doğdum. Daha sonra Amerika’da yaşadım. Her ne kadar bir Amerikalı olsam da sanırım arkadaşlarımla kadar

güçlü bir Amerikan kimliğim yok. Bu yüzden buraya yerleşmem de daha kolay oldu. Kendimi buraya ait hissediyorum. Burada yaşamamın nedeni de bu galiba. Tabii bazı günler kendimi buraya ait hissetmediğim ya da çevremden tamamen farklı hissettiğim zamanlar olmuyor değil...”

Ortodoks Hristiyan olan ve Ermeni kökenine sahip olan Talin Hanım ise kendini İstanbullu olarak tanımlıyor. Zaman zaman “Nerelisiniz, nereden geldiniz” gibi sorularla karşılaştığında çok sinirlendiğini ifade eden Talin Hanım anlatıyor: “Çalıştığım dönemde telefonda konuşurken bir kadın bana ‘Ne zaman geldiniz siz bu ülkeye?’ diye sordu. Ben de ‘Ben 3000 senedir buradayım, asıl siz ne zaman geldiniz?’ diye sordum kendisine. Bazı günler hiç tahammülüm olmuyor gerçekten. Böyle sorularla sürekli muhatap olduğunda kendi aksanından rahatsızlık hissediyorsun. Farklı hissediyorsun. Kendini yabancılaşmış hissediyorsun. Ve bu insanların cehaleti karşısında da sinirlerin bozuluyor. Daha doğrusu duygusal cehaletleri karşısında...”

Diğer taraftan yine de herkesi yargılamamak gerektirdiğini ifade ediyor Talin Hanım. “İsmim hem genelden farklı, hem de konuşmamda hafif aksanım var. Bu şartlar altında baktığında çok yargılamamak gerekiyor. İnsanın aklına gelebilir, merak edebilir. Ama bazen insanların bu sorusu sadece meraktan olmuyor.” diye ekliyor Talin Hanım.

Deniz Hanım ve Dobrinka Hanım da zaman zaman benzeri sorularla karşılaştıklarını belirtiyorlar. “Ben kendimi her zaman Türk bildim, başka da bir şey bilmedim.” diyen Deniz Hanım, bu sorunun kendisini çok fazla rahatsız etmediğini belirtiyor.

Aynı şekilde kendini bir Türk olarak hissettiğini belirten Dobrinka Hanım da zaman zaman insanların bunu algılamadığını belirtiyor. “Ben her zaman kendimi Türk gördüm. Hep ‘Ben Türküm’ derim. Ben, dini İslam olmayan bir Türküm. Kendimi öyle tanımlamışımdır. Adımın Dobrinka olup kendimi Türk hissetmem insanlara garip geliyor. ‘Rus musunuz?’, diyorlar. Slav kökenli bir isme sahip olduğunuzda insanların dağarcığında Rus ya da Ukraynalı olup buraya yerleşmek var.” diye açıklıyor bu durumu.

“Sürekli nerelisin, nereden geldin gibi sorularla muhatap olduğunda kendi aksanından rahatsızlık duyuyorsun. Farklı hissediyorsun. Kendini yabancılaşmış hissediyorsun.”

Bir Azınlık Olarak İstanbul'da Yaşam

Peki burada azınlık olarak yaşam dil ve aidiyet konularının ötesinde nasıl şekilleniyor? Dobrinka Hanım, bu durumun zaman içinde değiştiği kanaatinde. “Sanki ben küçükken insanlar azınlıkla yaşama fikrine daha açıktı. Şimdi daha kapalılar. O isimler onlara daha az tanıdık geliyor. Daha çok ilgilerini çekiyor.” Bu durumun zaman zaman gündelik yaşamı yorucu kıldığını belirten Dobrinka Hanım, bir strateji geliştirmiş. “Artık gerekmedikçe Dobrinka ismini kullanmıyorum. Ayşegül ismini kullanıyorum. Dobrinka dediğimde her seferinde insanlar anlamıyor, ‘Ne?!’ gibi ifadelerde bulunuyorlar. Bu sefer hadi harfleri söyle tek tek falan.. Yorucu gerçekten.”

Tüm bunların yıllar içinde değiştiğini ifade ediyor Dobrinka Hanım. “İnsanların azınlıkla yaşayış bilinci azalmış gibi geliyor bana. Bunun haricinde, ayrımcılık ve ‘sen bizden değilsin’ bakışlarını eskiden de görüyordum hâlâ da görüyorum. Özellikle resmî işlerde.” diye belirtiyor.

Deniz Hanım ise gündelik yaşamda herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtiyor. Diğer taraftan bunun aynı zamanda İstanbul'da yaşamakla da ilgili olabileceğini ekliyor. İstanbul'un kozmopolit bir şehir olmasının rolünün yadsınamayacağını belirtiyor.

Gaby Hanım da buradaki yaşamından memnun olanlardan. “İstanbul'a ilk geldiğimde arkadaşlarım genelde seküler insanlardı. Ama ev arkadaşlarım dindar kişilerdi. Doğruyu söylemek gerekirse ev arkadaşlarımı kendime daha yakın hissettim. Birbirimizi daha iyi anlıyorduk. Hem yaşam tarzlarımız daha benzerdi, hem de birbirimizin dinî hayatına daha saygılıydık. Türkiye'de dindar insanlar bana inançsız bir kimseye gösterdiklerinden daha fazla yakınlık gösterdiler. Bu yüzden kendimi burada hiç dışlanmış hissetmedim; aksine kabul edilmiş

hissettim. Bu durum sadece inanan bir insan olduğum için değildi. Aynı zamanda sahip olduğum din de kabullenildi. Burada dinî pratiklerimi de rahatça yerine getirebiliyorum.”

Pazar sabahları kalkıp tek başına kiliseye gitmenin zor olduğunu ifade eden Gaby Hanım, eşinin bu konuda onu desteklediğini belirtiyor. “Benim kiliseye gitmemi desteklemek için eşim de pazarları benimle birlikte kiliseye geliyor. Pazar günü sabah kalkıp tek başına kiliseye gitmek zor. Eşimin benimle gelip bana destek olması çok hoş. Benim kimliğimin bir parçası olan bir şeyin devamlılığını sağlamaya çalışması benim için gerçekten büyük anlam ifade ediyor.” Eşinin desteğinin yanı sıra, patronunun da inancı konusunda hoşgörülü olduğunu ve desteklediğini şu sözlerle ifade ediyor Gaby Hanım: “Patronum her Noel'de bana tatil veriyor. Bu da beni çok mutlu ediyor. Amerika'da kimseye Ramazan'da izin verilmiyor.”

Diğer taraftan yaşadığı semtte kilise olmadığı için en yakın kiliseye bir buçuk saatte giden Gaby Hanım bunun zorluk oluşturduğunu söylüyor. “Çok fazla kilise yok maalesef. Amerika'da birçok kilise ve birçok farklı cemaat var hâliyle. Burada sadece bir tane kendimi rahat hissedebildiğim kilise buldum. O da Kadıköy'de, bana biraz uzak. Sanırım benim için en zor olanı bu.” diye ifade ediyor yaşadığı zorluğu.

Türkiye'deki azınlıkların yaşam deneyimlerinin hem geçmişle hem de günümüzle şekillendiği açık. Gündelik yaşamı doğrudan zorlaştıran ciddi problemler olmasa da asırlardır burada yaşayan insanların hâlâ “nerelisiniz, nereden geldiniz” gibi sorulara muhatap olması da insanların kendi memleketlerinde yabancı hissetmelerine neden olabiliyor. Bunların da ötesinde toplumsal hafızalar, geçmiş deneyimler, siyasi yaşamın gündelik hayata yansımaları gibi durumlar, buradaki yaşam deneyimlerini etkileyen unsurlardan olmaya devam ediyor.

“Her Müslüman-Türk Olduğu Haklara Sahip”

Tarih boyunca farklı etnik ve dinî topluluklara ev sahipliği yapmış Türkiye toprakları Osmanlı’dan cumhuriyete geçişte milliyetçilik adına azınlıklara yapılan bir dizi ayrımcı uygulamaya sahne oldu. Peki Türkiye’deki azınlıklar ne düşünüyor? Süryani Kadim Vakfı Başkanı Yardımcısı Kenan Gürdal ve Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Yetvart Danzikyan ile konuştuk.

Bugün Türkiye’deki dinî azınlık grupları arasında Ermeniler, Rumlar, Museviler ve Süryaniler var. Bunlar içerisinde Ortodoks Hristiyanlar olarak da bilinen Süryani cemaati Türkiye’de kadim bir tarihe sahip. Süryani Kadim Vakfı Başkan Yardımcısı Kenan Gürdal, Süryanileri “bölgenin tarihine ve medeniyetine damgasını vurmuş bir cemaat” olarak tanımlıyor. Türkiye’de çoğu İstanbul ve Mardin’de olmak üzere 25 bin Süryani var.

1999’da Türkiye’nin AB adaylığının kabulü ile azınlık hakları konusunda da bazı adımlar atıldı. Örneğin Vakıflar Yasası’nda yapılan değişikliklerle azınlıkların mülk edinme ve el konulmuş mallarını geri almalarının önü açıldı. Ancak sorun tam olarak çözülmüş görünmüyor. Süryaniler için Vakıflar Yasası’nda yapılan düzenlemeler vakıf mallarının sahiplerine iade edilmesi açısından olumlu gelişmelere neden olmuş. Fakat Gürdal, bazı gayrimenkullerin iadesi ile ilgili mahkeme sürecinin devam ettiğini, en büyük sorunun yurtdışına gitmiş olan Süryanilere ait Mardin, Midyat ve Şırnak’ta bulunan gayrimenkullerin yerel halk tarafından işgal edilmesi ve bunların sahiplerine iade edilmemesi olduğunu belirtiyor.

“Tarih Boyunca Azınlıklara İlgisi Bu kadar Fazla Olmamıştı”

Türkiye, gerek jeopolitik konumu gerekse 40 yıllık terör sorunu nedeniyle sürekli gerginliklere sahne olan bir ülke. Peki bu “ciddi” sorunlarla mücadeleye ayrılan mesai devletin Hristiyan cemaatin sorunlarını arka plana atmasına neden oluyor mu? Gürdal böyle düşünmüyor. Azınlık vakıfları temsilcileri ve ruhani liderlerinin her kademedeki devlet ve hükümet temsilcisi ile sürekli görüşüp sorunlarını dile getirdiğini ve yetkililerin de samiyetle çözüm sunma gayretini gösterdiklerini dile getirerek, “Azınlık temsilcileri, devletin tüm resmî kurumlarından Cumhuriyet tarihi boyunca hiçbir dönemde şimdiki kadar ilgi ve yakınlık görmemişler.” diyor.

“İşgal Edilen Araziler Sahiplerine İade Edilmeli”

Gürdal, Türkiye toplumu ve siyasetinden beklentilerini, “ne eksik ne fazla, her Süryani’nin (her azınlık cemaatine mensup kişinin) Müslüman-Türk vatandaşının sahip olduğu haklara eşit şekilde sahip olması” olarak özetliyor. Süryanilerin en öncelikli çözüm bekleyen sorunları sorulduğunda ise Gürdal, 85 yıl sonra ilk defa Süryanilerin okul açmalarına izin verildiğini, ancak 2013

'Biz Vatandaşımızın Sahibi Olmak İstiyoruz'

• Yetvart Danzıkyan



yılında açtıkları anaokulunun yaşatılabilmesi için devlet tarafından kendilerine bir bina veya arazi tahsis edilmesi gerektiğini belirtiyor. Ayrıca özel okul statüsünde olan okulun giderlerinin de ancak üçte birinin veliler tarafından karşılanabildiği için ayakta kalabilmesi için devlet katkısına ihtiyaç olduğunu vurguluyor. Süryanilerin diğer çözüm bekleyen sorunlarını ise yerel halk tarafından işgal edilen arazilerin sahiplerine iade edilmesi ve Avrupa'dan köylerine dönen Süryanilerin taciz edilmesinin önlenmesi için kolluk kuvvetleri ve yerel idarelerin yardım ve korumasını talep ediyor.

"Büyükşehirde Sıkışan Ermeni Nüfusu Erime Tehdiidiyle Karşı Karşıya"

Yetvart Danzıkyan, Türkiye'nin en büyük medya kanallarında çalışmış bir gazeteci. Son beş senedir Agos'un Genel Yayın Yönetmenliğini

• Kenan Gürdal



yürütüyor. Agos 1996'da yayın hayatına başlayan İstanbul merkezli Türkçe-Ermenice haftalık bir gazete. Çoğumuz Agos'u ilk defa 2007 yılında o dönemki genel yayın yönetmeni Hrank Dink'e düzenlenen suikast ile duyduk.

Anadolu'nun en kadim halklarından biri olan Ermenilerin bugün Türkiye'deki nüfusunun 60 bin olduğu biliniyor. Bu nüfusun çok büyük bir kısmı ise İstanbul'da yaşıyor. Danzıkyan, Ermeni cemaatin Türkiye'deki nispeten en kalabalık azınlık grubu olmasından kaynaklanan bir geleneğe sahip olduğunu vurgulayarak "Ermeni aileler çocuklarını Ermeni okullarına gönderiyorlar. Çocuklar iyi kötü Ermenice öğreniyor, Ermeni gelenekleri ve kültür dünyasıyla derinlemesine olmasa da tanışıyorlar. Ama sonuçta Ermeni nüfusu eriyor. Türkiye'de konuşulan Batı Ermenice de, eriyen Ermeni nüfusuyla birlikte kayboluyor." diyor.

Türkiye’de birçok varlıklı Yahudi, Ermeni ya da Rum mülk sahibi olmak istemezdi. Çünkü o mülkün bir gün ellerinden alınacağını düşünürlerdi ve bunda haksız da değillerdi.

Varlık Vergisi ve Memuriyet Yasağı

Gayrimüslim azınlıklara Türkiye’de en büyük darbe 11 Kasım 1942’de çıkarılan Varlık Vergisi Kanunu ile vuruldu. Son derece yüksek olan vergilere itiraz yolunun kapalı olması, vergileri ödeyemeyen gayrimüslim vatandaşların 1943’te Erzurum Aşkale’deki çalışma kamplarına sürülerek çalıştırılmalarıyla neticelendi. Gayrimüslimlere ait vergi miktarı malının değerini aşan ev ve işyerleri eşyalarıyla birlikte haraç mezat satıldı. Danzıkyan, “Biz Varlık Vergisi’ni yaşamış bir ülkeyiz. Türkiye’de birçok varlıklı Yahudi, Ermeni ya da Rum mülk sahibi olmak istemezdi. Çünkü o mülkün bir gün ellerinden alınacağını düşünürlerdi ve bunda haksız da değillerdi.” diyerek, “Ben de varlıklı biri olmasam da, zihinsel ve biyolojik varlığımın pamuk ipliğine bağlı olduğunu bilerek yaşıyorum. Bu beni yoruyor.” diyor.

Danzıkyan’a göre Ermeni cemaatinin en öncelikli sorunlarından biri Türkiye’de memuriyetin hâlâ Ermeni, Rum ve Yahudilere kapalı olması geliyor. 1926’da 788 sayılı Memurin Kanunu ile memuriyete giriş koşulu olarak vatandaşlıktan söz edilmeyip “Türk olmak” ibaresi eklenmiş ve böylece gayrimüslimlere memuriyet kapıları kapatılmıştı. 1965’te bu ibare “Türk vatandaşı olmak” şeklinde değiştirilse de uygulamada bir şey değişmiş değil. Danzıkyan, “Bu durum size, nesiller boyunca bu topraklarda ‘öteki’ olarak kalacağımızı anlatıyor.” diyor.

“Nefret Söylemleri Sıradanlaşmış Durumda”

Diğer önemli sorunun ise nefret söylemi olduğunu belirtiyor Danzıkyan. Hrant Dink Vakfı 2009 yılından beri “Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi” adlı bir proje yürütüyor. Proje, medyadaki ayrımcı dil ve nefret söylemine dikkat çekmeyi amaçlıyor. Vakfın en son yayımlanan Mayıs-Ağustos 2019 raporunda Ermeniler medyada

haklarında en çok nefret söylemli içeriğe yer verilen ilk 5 topluluk arasında.

Danzıkyan, Türkiye’deki nefret söyleminin siyasilere tarafından kınanmamasının bu tür söylemlere yeşil ışık yaktığını söyleyerek, “Türkiye’yi tanımayan biri, bu kadar nefret söyleminin olduğu bir ortamda, sokakta her gün azınlıkların şiddet gördüğünü düşünür.” diyor. Ancak bunun böyle olmadığını sözlerine ekleyen gazeteci, buna neden olarak ise Türkiye’de gittikçe azalan Ermeni nüfusuna işaret ediyor: “Bugün medyada Ermenilere yönelik nefret söylemlerini okuyup, sokağa çıkan birisi karşısında Ermeni bulamaz.”

Danzıkyan’a göre nefret eylemleri genellikle mağdurlar tarafından dile getirilmiyor ve yargıya taşınmıyor: “Kimileri yutup geçiyor, basına yansıtmıyor ya da savcılığa gitmiyor; çünkü işin daha uzayacağını, adli süreçte yıpranacağını düşünüyor. Bazı nefret söylemleri de artık ne yazık ki adli makamlara bildirilmeyecek kadar ‘sıradanlaşmış’ durumda.”

Danzıkyan Türkiye’deki Ermeni toplumunun nefret söylemine farklı tepkiler verdiğini vurguluyor: “20 sene öncesine göre Ermenilere yönelik nefret söylemlerine tepkinin daha görünür olmaya başladığını söyleyebilirim. Bugün bir Ermeni genç başına bir şey geldiğinde bunu hemen Twitter’den paylaşabiliyor.”

Danzıkyan’a göre Ermeni cemaati için üçüncü büyük sorun ise devletin Ermenilerin kurumsal temsililerine hâlâ çeşitli şekillerde müdahale ediyor olması. “Son Patrik seçimi, yurt dışında görev yapan Türkiye doğumlu adaylara kapatıldı; bu adayların katılmadığı bir Patrik seçimi yapmak zorunda kaldık. Ermeni cemaatin vakıf yönetimleri seçimleri 6 yıldır yapılamıyor. Bunun için Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yeni bir nizamname yayınlanması gerek, yayınlanmıyor.” diyerek yaşadıkları bürokratik sorunları dile getiriyor.

“Ortak Beklentimiz: ‘Yurtta Sulh Cihanda Sulh’”

Türk Yahudi Toplumunun dini temsilcisi olan Türkiye Hahambaşlığı Vakfı, Türkiye’deki Yahudi cemaate dair sorularımıza yanıtladı.

Son raporlara göre Türkiye’de ulusal ve yerel basında hakkında en çok nefret söylemi üretilen gruplar içinde Yahudiler dördüncü sırada yer alıyor. Bu endişe verici bir durum. Medyadaki bu tutum sizce sokağa nasıl yansıyor?

Biz toplum olarak bu konudaki görüş ve beklentilerimizi her türlü platformda dile getirmeye çalışıyoruz. Özellikle nefret söyleminin tarih boyunca sonuçlarının nereye varabildiği hepimizin malumudur. Özellikle sosyal medya aracılığıyla daha da hızla gelişen bu antisemit iklim devletin tüm hassasiyetine rağmen bazen mekanlarımızın önünde çeşitli gösterilerin ve eylemlerin yapılmasına da sebep olmaktadır.

Türkiye’deki Yahudiler, kendilerine yönelik ırkçı ve ayrımcı tutumlar karşısında ne tarz bir refleks geliştiriyor?

Eskiden daha fazla kapalı bir toplum olarak var olurken bugün özellikle de son yıllarda aktif olarak kullandığımız sosyal medya, resmi Twitter ve Facebook sayfalarımızdan gerekli gördüğümüz her konuda açıklama yapıyor, cevap veriyor, açıkça suç duyurusunda da bulunuyoruz. Bu bağlamda hem kamuya açık bir mücadele veriyor, hem de gerektiğinde direkt olarak hukuki yollara başvuruyoruz. Şu an hâlihazırda süren davalarımız mevcut, ancak bu konularda günün şartlarını kapsayan hukuksal yaptırımlar yetersiz kalmakta.

Türkiye jeopolitik gerginliklerin göbeğinde yer alan, terör gibi çok ciddi sorunlarla mücadele eden bir ülke. Böyle “büyük” konular azınlıkların sorunlarının konuşulmasını arka plana atıyor mu sizce?

Sorunuzda bahsettiğiniz üzere ülkemizin yaşadığı çok ciddi sorunlar bizlerin de önceliğidir. Bizler de kendi konularımızı her daim günün gerektirdiği ve imkan verdiği koşullarda dile getirmeye devam ediyor ve bu konuda gerekli mercilerle de sürekli işiştir ediyor ve birlikte çözüm odaklı çalışmaya devam ediyoruz.

Şalom gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni İvo Molinas, İsrail dışında yaşayan Yahudiler arasında İbranice gazetesi olmayan ve kendi dillerini öğrenemeyen tek toplumun Türk Yahudi toplumu olduğunu belirtiyor. Neden?

Türk Yahudi toplumunun büyük çoğunluğu 1492’de İspanya’dan gelen Yahudilerin devamı olup 500 seneden fazladır oradan getirdikleri Sefarad kültürü ile yoğrulmuştur. Yüzyıllar boyu konuşulan lisan, Ladino-Yahudi İspanyolcası olup İbranice lisanı ibadet dili olarak kullanılmıştır. Son yıllarda da İbranice eğitimine daha çok önem verilme-ye başlanmıştır.

2018 yılında RUMVADER’in (Rum Cemaat Vakıfları Destekleme Derneği) Avrupa Birliği tarafından desteklenen “Yanyana Ortak Bir Gelecek” temalı projesinde Türkiye’deki dini azınlıklardan çeşitli temsilciler bir araya gelerek Anadolu’nun pek çok yerinde buluşmalar gerçekleştirdiler. Bu tarz projelerle azınlıklara yönelik önyargılar azalır mı sizce?

Bu tip projelerin mutlaka faydaları vardır, ancak bu sadece azınlık toplumlarının görevi olmamalıdır. Öncelikle devletin inisiyatifi ve önderliğinde STK ve basın yayın kurumlarının katılımı çok önemlidir. Bütün bunların başı ise eğitim sistemimize küçük yaşlardan farklılıklarımızı tanıma ve birlikte yaşama kültür ve anlayışının yerleştirilmesi gerekliliğidir.

Türkiye’deki diğer dini azınlık toplumlarıyla ilişkilerinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

İlişkilerimiz sağlam, sağlıklı ve yapıcı bir şekilde devam etmektedir. 2008 yılında kabul edilen Vakıflar Yasası gereği Vakıflar Genel Meclisinde Cemaat vakıflarının bir temsilcisinin olmasının da bu ilişkilerin pekiştirilmesine büyük katkısı olmaktadır. Ancak bu bağlamda “azınlık” kelimesi yerine laik cumhuriyetin tanımını çerçevesinde sadece sayıca daha az olduğumuz bir dinin mensupları olduğumuzu vurgulamak isteriz.

Vakıflar Yasası’nda yapılan değişiklikler ile azınlıkların mülk edinme ve el konulmuş mallarını geri almasını önü açıldı, ancak sorun tam olarak çözülmüş görünmüyor. Türkiye’deki Yahudi cemaatini ilgilendiren bu ve benzeri hukuki alanlarda çözülmesi gereken ne gibi sorunlar var?

Vakıflar Yasası’nda yapılan değişiklikler geçmişin birçok acısını tamir eder nitelikte olmuştur. İade konusundaki olası ihtilaflar için de hukuk yolunun açılmış olması etkin kısımlarındandır. Ayrıca sosyal alanda yapılacak bazı yeni hukuki adım ve değişikliklerin anayasamızın eşitlik temelinde eksik kalan konuları da düzeltereğine inanıyor ve bu konuları karşılıklı olarak görüşüyoruz.

Türkiye’deki Yahudi cemaatinin en öncelikli 3 sorunu nedir?

Demografik azalım, eşit vatandaşlık konusundaki eksiklikler (manevi & maddi) ve nefret söylemi ile kapsamlı ve sürekli mücadele.

Son olarak, Türkiye Yahudi toplumunun Türkiye toplumu ve siyasetinden beklentileri nelerdir?

Kısaca Cumhuriyetimizin temel ilkelerinden “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” hepimizin ortak beklentisi ve hedefi olmalıdır.

Fas ve Cezayir Berberleri

Berberiler Kuzey Afrika'nın en eski sakinlerinden biri. Farklı ülkelere yayılan nüfuslarıyla Berberi kimliği ve kültürü, farklı bir "azınlık" örneğini sunuyor.

Dr. Mohamed Chtatou*

Amazighler olarak da bilinen Berberiler Kuzey Afrika'nın en eski sakinleri. Mısır'ın Thebes şehrinde bulunan Amon Tapınağı'nda bugüne kadar keşfedilmiş olan en eski hiyerogliflerde Berberilerden bahsedilmesi de bunun bir kanıtı. Yine de bu kadim halk, "Berberiler" olarak adlandırılmaktansa -zira "Berberi" ifadesi, Romalıların kendileri dışındaki halklara atıfta bulunurken kullandığı "barbarlar" kelimesinden türemiştir- kendilerine Amazigh denmesini tercih ediyor.

5 bin yıldan fazla bir süredir Mağrib'de varlıklarını sürdürdükleri iddia edilen Berberi topluluğu, Mısır-Libya sınırından Atlantik Okyanusu'na, Akdeniz kıyılarından Nijer, Mali ve Burkina Faso'ya kadar uzanan 5 milyon metre karelik bir alana dağılmış durumda. Berberilerin kültürleri, kimlik ve medeniyetleri geçmişte Arap yönetimleri tarafından hor görüldü ve yok sayıldı. Meşru kültürel hak talepleri de önce Fransız sömürgeciler tarafından asimilasyona tabi tutuldu; daha sonra ise açık bir "ayrılıkçılık" biçimi olarak yorumlandı. Ancak Arap Baharı sırasında Arap ideolojilerinin içine düştüğü kriz, Kuzey Afrika'daki etnik

ve kültürel unsurların tanınmasına ve özellikle de Fas ve Cezayir'de Berberi hareketinin yeniden canlanmasına zemin hazırladı.

Cezayir'de Berberi Kimliğinin ve Kültürünün Yeniden Canlanması

Cezayir'de Berberi kültürünün canlanmasına imkân tanıyan en belirleyici olay, 1980 yılının Nisan ayında Kabylie bölgesinde gerçekleşen Berberi gösterileriydi. Bu gösteriler, Mouloud Mameri'nin eski Kabyle şiiri hakkında düzenlenen konferansın yasaklanmasına tepki olarak başlamıştı. Konferansın yasaklanması bugün Berberi Baharı (Ar. "tafsut imazighen") olarak da bilinen 1980 yılında vuku bulan mücadele hareketinin tetikleyicisi oldu. Bununla birlikte, Tamazight dilinin (Berberi dili) yüzlerce yıl süren inkârı ve yasaklanmasının ardından bu tarihî hareket Kuzey Afrika'da kültürel bir dönüm noktası olarak görülüyor.

Berberi militanları, ülkenin bağımsızlığını kazandığı 1962 yılında Cezayir yönetimi tarafından dayatılan diktatörlüğe karşı kültürlerinin tam olarak tanınması için o tarihten bu yana mücadele



yir'deki Azınlık



*V. Mohammed Üniversitesi'nde eğitim bilimleri alanında profesör olan Chtatou, aynı zamanda Orta Doğu siyaseti ve kültürü, İslam, İslamcılık ve terörizm gibi konularda farklı ülkelerin medya kanallarında siyasi analist olarak çalışmaktadır.

ediyorlar. Daha sonrasında bu kimlik talebi, demokrasi ve insan haklarına, köktencilğe ya da günümüzdeki baskı ve gerilemeye karşı yapılan tüm kavgaların bir kesişimi olarak kendini gösterdi.

Fas'ın Berberi Kültürünü Tanınması

Faslı Berberiler içinse her şey kırk yıl önce Tamazight dilinin Cezayir'de olduğu gibi Arapçanın yanı sıra ikinci bir resmî dil olarak tanınmasını talep eden hareketle başladı. 1994'te iktidarının son demlerine yaklaşan II. Hasan, Fas'ın farklı Berberi diyalektlerinde haber bültenlerinin sunumunu başlatarak istikrarı sağladı. Ne var ki, Berberi kültürünün resmî olarak tanınması ancak 2001 yılında mümkün oldu. Daha doğrusu, o tarihte yeni iktidar gücü olarak IV. Muhammed, Kraliyet Berberi Kültürü Enstitüsünün (İng. "The Royal Institute of Amazigh Culture") kurulduğunu duyurdu ve ayrıca bu devlet kuruluşunun idaresini konu üzerinde tanınmış bir uzmana -IV. Muhammed'in kraliyet kolejinden eski profesörü Muhammed Chafik'etlesim etti.

Ancak hem Cezayir'de hem de Fas'ta, Berberi mevcudiyetinin resmî olarak tanınması -sembolik bile denemeyecek- kültürel bir seviyede kalıyor. Öyle ki Berberilerin yaşadığı bölgeler hâlâ fakir ve az gelişmiş durumda. Bu bölgelerde okullar, hastaneler, yollar, üniversiteler, fabrikalar ve benzeri yapılar bulunmuyor. Bu bölgelerdeki gençler işsiz, kızlar eğitimsiz ve kadınlar okuma yazma bilmiyor. 1950'li yıllardan sonra Berberi nüfusu, Avrupa'daki Berberi işçilerin gönderdikleri paralar ile geçinmek zorunda kalıyordu; ancak şimdilerde bunu da yapamıyorlar. Fas ve Cezayir, Berberilerin yaşadıkları bölgelere yönelik, bu bölgelerin tamamıyla kalkındırılması ve bölge sakinlerinin güçlendirilmesi için yeni kalkınma modellerini benimsemiyor ya da benimsemeye yanaşmıyor.

Berberi Kimliğinin Özellikleri

Berberi kültüründe "üç ilke" olarak tanımlanan üç önemli tema var: Dilin önemi (Tamazight dili), aşiret demokratik sistemi ve akrabalık sisteminin devamı (Ar. "ddm") ve son olarak toprakla olan güçlü bağ (Ar. "tammurt"). Bu üç tema Fas ve Cezayir kültüründe kolaylıkla fark edilmekte olup, Berberi kültürünü de aşan bir biçimde daha geniş bir kimlik olarak kabul edilir.

Dilin Önemi

Faslı ve Cezayirli Berberi topluluklarındaki en belirgin tema dilin toplumdaki önemidir. Berberi halkı bakıldığında, dilin geçerliliği ile kültürün zaman içerisinde muhafaza edilmesi arasında bariz bir ilişki olduğu görülür. Berberi halkının tarihi ve inanç sistemi dil aracılığıyla, sözlü ve yazılı olarak muhafaza edilmiş ve böylelikle tarihin, birikimin ve örflerin nesilden nesle aktarılması sağlanmıştır. Tamazight dilinin farklı lehçeleri olmasına rağmen, Berberi halkının tarihi ve örfleri bozulmadan özgünlüğünü korumuş ve özgün dilleri sayesinde sayısız istilaya karşı varlığını sürdürmüştür.

Arap fetihleri gerçekleştiğindeyse Araplar dilin temel doğasını ve yaşlıların kültürün korunmasında oynadığı rolün önemini benimseyen bir tutum takınmışlardır. Berberi halkı tarafından konuşulan her iki dilin de -Arapça ve Tamazight-Afrika-Asya dil ailesinden geldiği gerçeği göz ardı edilse bile her iki dilde de dilin devamlılığının sağlanmasında yaşlılara düşen rolün -gerek yazıyla gerek sözlü aktarım ile- önemine vurgu yapılmıştır. Kendilerini daha şiirsel ve belagatli bir şekilde ifade eden Arapların, Berberi halkının dillerini birleştirici bir etken ve medeniyetlerinin muhafaza unsuru olarak kullanmasını takdir ettiği söylenir.

2016'da Cezayir Hükûmeti anayasada Berberi dilinin statüsünü resmî dil olarak belirlediğinde ve Kral IV. Muhammed 2011'de Fas Anayasası'nda yaptığı düzenleme ile Tamazight dilini ulusal dillerden biri olarak kabul ettiğinde dilin bağlayıcı bir unsur olma özelliği daha da belirgin bir hâle geldi. Berberi tarihinin, örf ve âdetlerinin, hukukunun ve bilgeliğinin muhafazası için Arapça ya da Latince yazı sistemi değil de eski Berberi yazı sistemi olan Tifinagh yazı sistemi oluşturuldu. Bu resmî tanınma ile modern Cezayir ve Fas kültürleri içerisindeki Berberiler büyük bir kabul gördü. Aradaki tüm bu benzerliklere rağmen, bu resmî dil hamlesi, Tamazight dilinin topluma dâhil edilmesinden çok -ki bu uzun bir süre alacaktır-, siyasi bir jest niteliği taşıyordu.

Akrabalık Fikri

Berberi toplumu ile modern Fas ve Cezayir kültürlerini karşılaştırırken göz önünde tutulması

gereken ikinci konu, demokratik aşiret sisteminin doğan akrabalık fikridir. “Ulus devlet” fikri Batı’dan gelen ve hem Berberilerin hem de Arapların reddettiği yabancı bir kavramdır. Her iki etnik grupta insanların hayali sınırlar ile tanımlanmadığı, tam aksine kimlik kavramının ortak dil, ortak tarih ve ortak inanç sistemi üzerinden geliştiği kabul edilir.

Bu ortak kimlik tanımı hem Berberi hem de Mağribî kültürlerinde yaygın bir kabile sistemi ile sonuçlanmıştır. Bahsedilen kabile sistemi günümüzde Afrika halklarının dünyaca ünlü misafirperverliklerinde hâlâ gözlemlenmekte olan ekonomik açıdan sosyalist, toplumsal açıdan ise demokratik olarak nitelendirilebilecek bir sistem olarak tanımlanmaktadır.

Bununla birlikte, farklı arka planlara sahip insanların kabul eden akrabalık görüşü, Berberi ile Arap kültürü arasındaki önemli bir ayrımdır. Berberilere ait aşiret sisteminde vurgu anaerkillikte iken, Arap kültürü daha ziyade nüfuzlu ve muktedir bir ataerkil figürünü benimser.

Toprağın Merkeziliği Fikri

Son olarak, “anavatan” fikrinin Berberi halk için çok büyük bir öneme sahip olduğunu bilmeliyiz.

Berberi halkının toprakla manevi alana uzanan benzersiz bir ilişkisi vardır. Berberiler toprağı sadece yaşamlarını ve inançlarını sürdürmeyi temin eden bir şey olarak değil, aynı zamanda kendilerini emperyalist dış dünyadan koruyan bir sembol olarak görürler.

Toprağın manevi yönü Fas ve Cezayir’deki (tasavvufla yakından ilgili olan) İslam anlayışında açık bir biçimde görülebilir. Ayrıca şehirdeki halk ile dağdaki halk arasında çok güçlü bir ilişki vardır. Bu, Berberi halkının kentsel alanlarda yaşayanları kabul etmesiyle de alakalıdır. Kentsel ve kırsal dünyalar arasındaki ilişkinin önemi, Fas ve Cezayir’de benzer dilsel ve toplumsal normları bir arada barındıran ve paylaşan iki farklı kültürün varlığını vurgular.

Sonuç olarak, Berberilerin dil, toplumsal kabile normları, kültürel gelenekleri, toplumdaki yerleri ve toprakla aralarındaki ilişki oldukça karmaşıktır. Berberilerin toplumsal yapı ve toprakla olan ilişkileri bugün Fas ve Cezayir kültürlerine kabul edilmelerinde önemli bir etkidir. Bununla birlikte eğer Berberilere ait bu kültürel unsurların yalnızca biri ortadan kalksa, Fas ve Cezayir’in farklı bir yaşam tarzına sahip olacağını söylemek hatalı olmayacaktır.

“Her nefis ölümü tadacaktır.” (Enbiyâ suresi, 21:35)

Giderek Azalan Bir Topluluk:

Lübnan'da Hristiyan

© Jensen Newman/shutterstock.com



*Trinity Western Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi bölümünde öğretim görevlisi olan Dr. Paul S. Rowe'un ağırlıklı çalışma alanları Orta Doğu, Güney Asya ve küresel ölçekte din siyasetidir.

akiki lar

Lübnan'da yaşayan Hristiyan nüfusun sayısında giderek azalma olsa da ülkedeki Hristiyanlar ayrıcalıklı bir konumda. Ülkedeki Hristiyan hassasiyetlerinin korunması konusunda ise Lübnan, komşu ülkelere göre daha duyarlı.

Paul S. Rowe*



Lübnan halkı azınlık toplumlardan oluşmaktadır. Ancak Lübnan'da Hristiyanların azınlık olarak görülmelerinin temel sebebi, nüfuslarının giderek azalması olarak gösterilebilir. Ülkede yaşayan diğer toplumlarla kıyaslandığında Lübnan'ın Hristiyanları daha fazla göç ediyor; ayrıca aileler giderek küçülüyor. Dolayısıyla Müslümanlara oranla sayıları da giderek azalıyor.

Lübnan'da daha önceleri toplumun büyük çoğunluğunu Hristiyanlar oluşturuyordu. Lübnan toplumu, komşu Arap ülkelerinin aksine birçok yönden Hristiyan hassasiyetlerini yansıtmaya devam ediyor. Hristiyan bayramları hâlâ kutlanmaya devam ediyor ve ülkede hafta sonu tatilleri cumartesi ve pazar günlerinden oluşuyor.

Lübnan'da Hristiyan ibadetlerine yönelik pek az kısıtlama var. Ülkede alkol tüketimi serbest, giyim kuralı kısıtlaması yok ve cinsiyetler arasında daha serbest bir etkileşim söz konusu. Diğer taraftan Lübnan'da bulunan Hristiyanlar, çeşitli dinî topluluklardan oluşan çoğulcu bir toplumun parçası durumundalar.

"Hristiyan Lübnan"ın Kalbi

Lübnan'ın başkenti Beyrut'tan kuzeye doğru seyahat ettiğinizde "Hristiyan Lübnan"ın kalbine erişiyorsunuz. Burada Jounieh kentinde ve Kesrouan bölgesinin yamaçlarında, ülkenin en yoğun Hristiyan nüfusu yaşıyor. Şehre nazır büyük Notre Dame du Liban Katedrali ve St. Mary Heykeli Akdeniz'e doğru bakıyor.

Bir cumartesi öğleden sonra, katedral ve anıtın etrafında yürürseniz, genç Lübnanlı Hristiyanların manzaranın ve denizden gelen meltemin tadını çıkardıklarına şahit olabilirsiniz. Yamacın aşağısında Roma Katolik Kilisesi ruhani lideri Papa'nın otoritesini tanıyan bir doğu ayin kilisesi olan Maruni Kilisesi patriğinin ofisleri var. Burada ufuk, kiliselerle benek benek ve kilise çanları genellikle Pazar günleri ve tatillerde çalınır. Ezan sesleri ise burada duyulmaz.

Lübnanlı Hristiyanların Tarihi

1970'lerde ve 1980'lerde süren iç çatışmalar, ülkedeki pek çok Hristiyan'ı ülkenin kuzey bölgesine sürükledi. O zamandan bu yana, bu bölge Hristiyanların güvenli alanı olageldi. Başkent Beyrut'tan Beka Vadisi'ne ve Güney Lübnan'a kadar Lübnan'ın başka yerlerinde Hristiyanlar, küçük yerleşim kasabalarında ve şehirlerinde, çoğunlukla Şii, Sünni ve Dürzî gibi diğer inanç ve mezhep mensubu vatandaşlarla birlikte yaşıyorlar.

Lübnanlı Hristiyanlardan tek bir topluluk olarak söz etmek kolay olsa da arada birçok önemli ayrımı belirtmek gerekir. Hristiyanların en geniş grubu, kökenleri Orta Çağ'a dayanan Marunilerden oluşur. Haçlı seferleri döneminde, Maruniler Roma Katolik Kilisesi ile yeniden temasa geçtiler. Roma Papa'sının otoritesini tanıyan; ancak kendi doğu ayinlerini devam ettiren bağımsız bir kilise kurdular.

Maruniler yüzyıllarca önce sığındıkları Lübnan devletine karşı büyük bir aidiyet hissi duyarlar. Manastır sistemi, Maruni halkının tarihinde merkezi bir yere sahiptir. Rahipler kilise liderleri olarak ve kilise geleneklerinin korunması açısından önemli bir rol oynamışlardır ve büyük tehditlerin ortasında inançlarına bağlı kalmışlardır. Lübnan'daki manastırlar, Hristiyanların hac yaptığı önemli tarihî türbelerdir.

Lübnan'daki Hristiyan Gruplar

Lübnan'da Maruniler haricinde başka Hristiyan gruplar da temsil edilmektedir. Diğer Hristiyanlar, Yunan Katolikleri, Doğu Ortodoksları ve Süryaniler gibi doğu ayin kiliselerinin müdavimleridir. Batılı Hristiyan misyonerlik faaliyetlerinin bir sonucu olarak, Lübnan'da 1800'lerden beridir farklı Protestan grupları dağınık hâlde mevcuttur. Ayrıca bölgede 1900'lerin başından beri Beyrut'ta önemli bir topluluk olan Ermeni grupları da bulunuyor.

Lübnan'da Hristiyan nüfusunun sürekli biçimde azalıyor olması uzun vadeli bir endişe kaynağı. 1970'lerde ülkeye gelen Filistinli mültecilerle ortaya çıkan demografik sıkıntılar, 1975 ve 76'daki iç savaşın patlak vermesinde etkili olmuştu. O zamandan bu yana Hristiyanların ülkedeki özel

statülerinin muhafazası için, sonucunda yenilginin kaçınılmaz olduğu bir mücadelenin içinde oldukları hissiyatı hâkim.

Siyasi Aktörler ve Eylemler

Her ne kadar geleneksel olarak Lübnan'ın en zenginleri arasında yer alsalar da ülkedeki Hristiyanların sosyoekonomik hareketliliği ve nüfuzlarında azalma görülüyor. Siyasi açıdan Hristiyanlar bu güçlüğe iki şekilde yanıt veriyor: Bir grup Arap milliyetçiliği, siyasal İslamcılık ve Suriye etkisinin getirdiği zorluklara karşı, kendi topluluğunun tarihsel olarak ayrışmasına ve azmine vurgu yapıyor. Suriye'nin Lübnan siyaseti üzerindeki etkisine karşı çıkıyor ve Lübnan'ı Batı ile uyumlu hâle getirecek bir dış siyaseti destekliyorlar. Bu 1980'lerin sonundan bu yana Samir Geagea öncülüğündeki Hristiyan Lübnan Güçleri'nin (İng. "Lebanese Forces" -LB) benimsediği bir yaklaşım. Nitekim 2005 yılındaki Bağımsızlık İntifadası'ndan ya da diğer adıyla Sedir Devrimi'nden bu yana Hristiyan Lübnan Güçleri, eski Başbakan Saad Hariri liderliğindeki çeşitli hükümetlere katılım gösteren 14 Mart İttifakı'nın önemli birer aktörü.

İkinci grupta ise Lübnan'da Suriye hakimiyetini kabul eden çeşitli hizipler yer alıyor. Bunların arasında mevcut Cumhurbaşkanı Mişel Avn liderliğindeki Özgür Vatansaver Hareketi (İng. "Free Patriotic Movement") ile Süleyman Franci ailesinin yönettiği Marada Hareketi var. Bu kesim, aralarında Hizbullah güçlerinin de bulunduğu 8 Mart İttifakı'ndaki diğer grupların da desteğini almak için Suriye ile olan ilişkiler konusunda pazarlık yapıyorlar.

Mevcut Durum ve Beklentiler

Bugün, Lübnan'ın Hristiyanları pek çok zorlukla karşı karşıya. Ülke birden fazla krizle uğraşmak durumunda. Suriye İç Savaşı, birçoğu zor koşullarda geçici baraka kamplarda yaşamak zorunda kalan yüz binlerce Suriyeli mülteciyi Lübnan'a getirdi. Bu da enflasyonu hızla yükselterek Lübnan devletinin altyapısını sarstı. Lübnan'ın son derece kutuplaşmış siyasetiyle iktidar paylaşımı sistemi çöktü. Hükümetin bütçeyi dengeleyememesi ve yoksulluktaki artışla baş edememesi nedeniyle siyasiler suçlandı.

Hükümetin işlev bozukluğuna karşı düzenlenen kitlesel protestolar, 2019'un sonlarından bu yana Lübnan'ı kuşatmış durumda. Bu protestolara Lübnan'ın tüm mezhep grupları katıldı. Ancak Hristiyan nüfusundaki ısrarcı azalmaya dair endişeler, Hristiyanlarda değişimi destekleme konusunda özel bir istek oluşturuyor. Bu protestoların hedefinde etnik-dinî kökenli seçkinlere Lübnan'ı yönetmede başrolü veren mezhepsel iktidar paylaşım sistemi var.

Protestocuların tek isteği Lübnan devlet yönetim sisteminde zaim'lik (zuama) olarak bilinen geleneksel mezhep liderlerinin devre dışı bırakılması

ve devletin, halkın tümünün katılımına açık olacak biçimde değişmesi. Hristiyanlar açısından halk ayaklanmaları riskli bir kumar niteliğinde. Yozlaşmış iktidar simsarları ve çetecilik kuralları alt üst edilse bile Hristiyanların hizip sistemi altındaki yüksek statülerini kaybetme olasılıkları yüksek.

Hristiyanlar gelecekte Lübnan'da göreceli özgürlük ve korunaklı alandan faydalanmaya devam edebilecekler mi? Bunun gerçekleşmesi için bölgedeki İslami çoğulculuk, İran ve diğer devletler arasındaki bölgesel rekabet ve devam eden ekonomik kriz gibi ciddi değişimlerin üstesinden gelmeleri gerekecek.

EN HÜZÜNLÜ GÜNÜNÜZDE YANINIZDAYIZ

IN SCHWEREN STUNDEN SIND WIR BEI IHNEN



HERKES ÖLECEK YAŞTADIR DER TOD KENNT KEIN ALTER



RESMÎ İŞLEMLER
BEHÖRDENGÄNGE



DİNÎ VECİBELER
RELIGIÖSE VORSCHRIFTEN



NAKİL
ÜBERFÜHRUNG



TESLİM
ÜBERGABE

UKBA Cenaze Yardımlaşma Derneği | Cenaze Hizmetleri

UKBA Bestattungshilfeverein e. V. | Bestattungskostenunterstützungsgemeinschaft (BKUG)

Colonia-Allee 3 | D-51067 Köln | T + 49 221 942240-430 | F + 49 221 942240-429 | cenaze@ukba.eu | www.ukba.eu
Amtsgericht Köln VR 17561 | Kreissparkasse Köln | IBAN: DE37 3705 0299 0149 2829 41 | BIC / SWIFT: COKSDE33



“HEPİMİZ AZINLIK HAKLARINA SAYGI DUYSAYAKLA YÜKÜMLÜYÜZ”

DIŞLANMIŞ AZINLIKLARI VE YERLİ TOPLULUKLARI DESTEKLEMELERİN AMACIYLA KURULAN ULUSLARARASI AZINLIK HAKLARI GRUBU'NUN (MRG) POLİTİKA VE İLETİŞİM DİREKTÖRÜ CARL SÖDERBERGH İLE İSLAM TOPLUMLARINDAKİ AZINLIKLARIN DURUMUNU VE BU ÜLKELERDEKİ AZINLIKLARA YÖNELİK POLİTİKALARI KONUŞTUK.

Feyza Akdemir

Uluslararası hukuka göre azınlıklar ne tür haklara sahiptirler?

Azınlık hakları savunucuları, azınlık haklarının “dört temel direği” olduğundan bahseder. Bu dört temel direk, varlığın korunması, ayrımcılık yapılmaması, kimliğin korunması ve katılımdır.

Uluslararası anlaşmalar bağlamında bugün elimizde bulunan iki önemli araç var: Bunlardan en önemli olanı Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin (ki bağlayıcı bir anlaşmadır) 27. Maddesidir. Bu madde şöyle der: “Etnik, dinî ya da dilsel azınlıkların bulunduğu devletlerde, bu azınlıklara mensup kişiler kendi gruplarının diğer üyeleri ile birlikte, kendi kültürlerinden yararlanma, kendi dinlerine inanma ve bu dine göre ibadet etme ya da kendi dillerini kullanma hakkından yoksun bırakılmayacaklardır.”

Ayrıca, bu maddenin daha ayrıntılı bir açıklaması mahiyetinde azınlık haklarına ilişkin çok etkili bir

BM Bildirgesi de (İng. “The United Nations Declaration on the Rights of Minorities”) mevcut. Özünde her ikisi de başta zikrettiğim dört temel ilkeyi kapsar.

İslam toplumlarındaki durum hakkında genel bir şey söylemek mümkün mü?

İslam toplumları homojen bir yapıya sahip değil ve İslam toplumlarındaki azınlıklar yalnızca gayrimüslim olan dinî gruplarla sınırlı değil. “Azınlık” kavramı Müslüman grupları olduğu kadar, diğer etnik, dilsel ve yerli grupları da kapsıyor.

Pek çok kişi tarafından azınlıklar ve azınlık hakları tamamen etnisite ya da din çerçevesinde tanımlanır. Fakat örnek vermek gerekirse, dinî azınlık mensuplarının eğitime, sağlık hizmetlerine ve istihdama da eşit erişim olanaklarından faydalanabilmesi gerekiyor.

Pek çok yerde azınlıklar genellikle derme çatma barınaklarda yaşıyor. Pakistan ve Bangladeş'te Hristiyanlar ve Hindular çoğunlukla “çöpçü kolonileri”

denilen kentlerin ve kasabaların dışındaki gecekondu- larında yaşamlarını sürdürüyor. Bu yerlerde azınlıklar doğrudan dinî ayrımcılığın da ötesinde, daha köklü bir “dokunulmazlık” (İng. “untouchability”) ge- leneği ile karşı karşıya. Bu yapısal ayrımcılık, onların hükümetlerin kalkınma girişimlerinin dışında tutul- malarına ve makul istihdam olanaklarına erişimden de mahrum kalmalarına neden oluyor.

Birçok ülkede azınlıklar kimlik kartı edinmede sorun yaşıyor, dolayısıyla banka hesabı açtırma ya da küçük işletme kurmaya çalışırken zorluklarla karşılaşabili- yorlar. Mısır’daki Bahaîler bu alanda bazı ilerlemeler kaydettiler. Örneğin 2009’dan bu yana kimliklerin- deki din hanesine “-” işareti koydurabiliyorlar. Ama kimliklerinde bu işaret onları ayrımcılığa daha açık hâle getiriyor.

Etnik azınlıklar nasıl bir ayrımcılığa maruz kalıyor?

Örneğin Sudan’da Nubanlara yönelik tutumların kısmen bu grupların Hristiyanlık ve animist inanç- larıyla, kısmen de siyahi bir topluluk olmalarıyla alakası olabileceğini düşünüyoruz. Yemen, Irak ve Pakistan’da (ve diğer ülkelerde de) son derece dışlan- mış siyahi topluluklar var. Bu topluluklar çok derin bir ayrımcılığa maruz kalıyorlar. Çoğunluk toplumun- nun kendileri için kullandığı sözcükler de cabası. Pa- kistan’da siyahiler atalarının kölelik yaptığı ve hakla- rına erişim sağlayamadıkları bölgelerde yaşıyorlar. Örneğin Moritanya’da kölelik hâlâ açıkça bir hayat gerçeği. Burada köle sahiplerinin işledikleri suçlara denk hapis cezası almalarını temin etmek için adale- te erişim oldukça güç.

Mısır ve Pakistan gibi ülkelerde dinî azınlıktaki ka- dınların kaçırılması ve zorla dinlerinin değiştirilmesi gibi uygulamalar mevcut. Kıpti kadınların üzerinde ciddi bir toplumsal baskı var. Son zamanlarda Mı- sır’da kaybolan Kıpti kadınların sayısının arttığını biliyoruz. Azınlıktaki kadınlar genellikle miras ve bo- şanma ile ilgili konularda, özellikle de karma evlilik- lerde ciddi sorunlarla karşı karşıya.

Diğer ülkelerde durum nasıl?

Özellikle Irak, Suriye, Afganistan ve Yemen gibi ülke- lerde çatışma sebepleri ve azınlıkların tecrübeleri çok çeşitli olsa da azınlıklar büyük oranda yerlerinden

ediliyor. Azınlıklar çoğunlukla resmî savunma ola- naklarından mahrum oldukları için, silahlı grupların hedefi olabiliyor. Bunun bir nedeni de çeşitli çıkar gruplarının dikkatini çeken kaynakları (araziler, iş- letmeler gibi) ellerinde bulundurma ihtimalleri.

İslam toplumlarında yaşayan azınlıklar etnik kim- liklerini veya dinî aidiyetlerini korumada sıkıntı çekiyorlar mı?

İlk olarak Müslüman ülkeleri diğer ülkelerden ayrı- mak konusunda dikkatli olmak gerek. Zira kimlik politikaları tüm dünyada uygulanan bir şey. Toplu- lukların etnik ya da dinî sınırlar boyunca kutuplaş- tırılması genelde hâkimiyet, güç, bölgesel kontrol ve bunları muhafaza etme amacıyla yapılıyor. Bu du- rum azınlık grupları üzerinde yıkıcı bir etkiye sahip. Bu durum, ayrımcı yasalar ya da politikalar, toplumsal ve ekonomik yaşamdan dışlanma ve hatta top- luluklara tehdit ve şiddet uygulanması gibi biçim- lerde kendini gösterebiliyor. Bu durum azınlıkların kimlikleri veya dinlerinin muhafazasında kısıtlayıcı bir etkiye sahip olabiliyor. Çatışma ve güvensizlik zamanlarında ya da iktidara yönelik herhangi bir tehdidin olduğu durumlarda diğer tüm bölgelerde olduğu gibi azınlıklara yönelik zorluklar da artıyor.

Özellikle azınlıkların yerlerinden edilmesi, nüfusla- rının azalmasına ve ebeveynlerin çocuklarına dilsel, kültürel ve dinî gelenekleri aktarmada daha fazla güçlük çekmesine neden olabiliyor. Tam da burada topluluk bazında psikolojik travmanın etkisini ve bu travmanın kimlikleri ve gelenekleri muhafaza etme açısından ne anlama gelebileceğini düşünmeliyiz.

Müslümanların yoğun olarak yaşadığı ülkelerde di- ğer dinlere mensup topluluklar, ibadethanelerinde bir araya gelmek, dinî ritüellerini yerine getirmek ya da ibadethane inşa etmek istediğinde nasıl bir tablo ile karşı karşıya kalıyor?

Bu önemli bir sorun. Dinî azınlıkların bir araya gelip özgürce ibadet etmek, kendi ibadethanelerini inşa etmek ve bakımını üstlenmek de dâhil olmak üzere din ya da inanç özgürlüğünden faydalanma hakları var. Bunun örneğin Mısır’da çok tartışmalı bir mese- le olduğunu görüyoruz. Ülkedeki Kadıyaniler resmî olarak tanınmıyor ve bu nedenle ibadethane inşa etme hakları da yok. Ne var ki, resmî olarak tanınan

topluluklar için bile -Kıptiler gibi- kilise inşa etme olasılığı -yasal güvencelere ve 2016 tarihli kilise inşa etme yasasına rağmen- oldukça düşük. Ve ayrıca, şayet topluluklar bir kilise inşa etmeye ya da genişletmeye çalışırsa toplumsal şiddete maruz kalabiliyorlar. Kıpti toplulukları saldırıya uğradığında, yetkililer gayriresmi olarak uzlaşmayı teşvik ediyor, bu durum pratikte şiddet kışkırtıcılarını adaletle yüz yüze getirmediği için bir tür cezasızlık ortamının oluşmasına sebep oluyor.

İslam toplumlarında diğer semavi dinlerin mensuplarına farklı bir yaklaşım söz konusu mu?

Müslümanların yoğun olarak yaşadığı toplumlarda tipik olarak İbrahimî dinlere özel bir statü tanınır. Bunun ötesinde, resmî olarak tanınmayan sayısız topluluk var; Bahaîler, Kadıyaniler, ayrıca Budistler ve daha küçük Hristiyan mezhepleri gibi... Bu durum Hristiyan ve Musevî grupların kısıtlı da olsa sahip olduğu korumadan bu grupların faydalanamadığını gösteriyor.

Ancak İbrahimî dinlere ayrılan özel statü de her zaman geçerli değil. Suudi hükûmeti uzun süredir Sünnî İslam'ın dışlayıcı bir biçimini desteklerken, -sadece Şii Müslümanlar değil, Sünnî İslam'ın resmî olarak öngörülen yorumundan farklı olan belirli biçimler de dâhil olmak üzere- birçok dinî cemaatinden yoksun bıraktı. Bilindiği üzere Suudi Arabistan'da inanç özgürlüğü yasalar tarafından güvence altına alınmamıştır ve tüm Suudi vatandaşlarının İslam dinini takip etmeleri gerekir.

Bunun yanı sıra "dine hakaret/küfür" meselesinin özellikle Pakistan'da olduğu gibi diğer ülkelerde de yasama yoluyla etkinleştirilmesi çok kritik bir sorun. Kavramın muğlaklığı bir yana, suiistimale mahal bırakması yönüyle dahi bu tür yasalar çoğunluk toplumlarına, karşılarına çıkan en ufak sorunda bir azınlık mensubunu "dine küfrettiği" gerekçesiyle suçlama imkanı tanıyor. Ve elbette, kanuna ölüm cezasının da iliştilmesi, "dine hakaret" ettiğinden şüphelenilen herhangi birini yasa dışı kanun infazına açık hâle getiriyor. Bununla birlikte, maalesef ortalığa "dine hakaret" suçlamalarını saçarak, şiddeti ve nefreti körükleyen sağduyusuz politikacılar da var.

Azınlıkların korunması adına sizin öneriniz ne?

Olası bir özel statünün yanı sıra, mecliste belirli topluluklara koltuk ayrılabilir. Bazı durumlarda azınlık temsilcilerinden oluşan bir danışma organı oluşturulabilir. Tunus, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da ırksal ayrımcılığı suç kabul eden ve buna karşı yasa çıkaran ilk ülke oldu. Bu son derece önemli bir dönüm noktası ve komşu ülkeler için de model.

Sizce azınlık politikalarındaki uygulamalar neden birbirinden tamamıyla ayrışıyor?

Bu ulusal kimliğin -ve devletin kendi kimliğinin- yorumlanma biçimiyle alakalı. Devletin kimliği dışlayıcı terimlerle -örneğin "İslam devleti olmak" ya da İslam'ın devlet dini olarak kabul edilmesi gibi- çerçevelendiğinde ve güçlü yasal korumalardan bahsedilemediğinde, bu durum diğer gruplara karşı ayrımcılığa dönüşme eğilimi taşır. Örneğin camilerin inşası için devlet kaynaklarına ve izinlere kolaylıkla ulaşılabılırken, kilise ve diğer ibadethanelerin inşasına izin verilmeyebiliyor. Bu dinamik, dinî kimlikle sınırlı da değil. Arap ulusalcısı rejimler keskin bir biçimde seküler kaldı. Ancak bu yönetimlerin dışlayıcı bir Arap kimliğine odaklanmaları, bu kimliğin içerisinde asimile olmayı reddeden grupların (Kürtler, Berberiler gibi) zulüm görmesine yol açtı.

Bunun yanı sıra, ikinci sınıf vatandaş olarak algılanan azınlıklara karşı yapısal ayrımcılık geleneği var ve sınıf ayrımları da bu hususta önemli rol oynuyor. Son olarak, ortada bir kaynaklar sorunu da var. İran'daki Ahvaz Araplarının bu tarz sorunlarla karşılaşmasında hem etnik hem de dinî azınlık olmaları ve aynı zamanda petrol üretiminin olduğu bir bölgede yaşıyor olmalarının etkisi var.

Azınlıkların buldukları ülkelerdeki durumlarının iyileştirilmesi için bize ne görevler düşüyor?

Birleşmiş Milletler azınlık haklarının teşvik edilmesi, korunması ve bunlara riayet edilmesinden bahsediyor. Dolayısıyla, azınlık hakları açısından devletlerin azınlık haklarını koruma görevi var. Bireyler olarak ise azınlık haklarına saygı duymakla yükümlüüz.



Z

Mitgliedschafts-Info



Gesellschaft für
bedrohte Vögel

“DİN BİRÇOK YERDE ÇATIŞMALARIN TEMEL NEDENİ DEĞİL”

**TEHDİT ALTINDAKİ HALKLAR TOPLULUĞU (GFBV) ALMANYA
MERKEZLİ FAALİYETTE BULUNAN ULUSLARARASI BİR
ORGANİZASYON. KURUMUN ETNİK, DİNİ VE DİSEL
AZINLIKLAR BİRİMİ'NDEN LİNA STOTZ İLE İSLAM
TOPLUMLARINDAKİ AZINLIKLARI KONUŞTUK.**

🗨️ Kübra Zorlu

Kötü muamele, işkence, zulüm ve tehdit. Bazı ülkelerdeki azınlıklar için tüm bunlar günlük yaşamın birer parçası. Tehdit Altındaki Halklar Topluluğu (GfbV), tam da azınlıklara yönelik koruma alanında çalışan uluslararası bir insan hakları organizasyonu. Dünyanın her yerinde tehdit altında olan ve zulüm gören azınlıklarla ilgili çalışma yapan organizasyon, aynı zamanda Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nde danışmanlık statüsüne sahip. GfbV bu statü aracılığıyla dünya kamuoyunun dikkatini azınlıklarla ilgili sorunlara çekmeye çalışıyor. Bunun için de protesto gösterileri düzenleyip multimedya aksiyonları yapıyor.

GfbV Etnik, Dinî ve Dilsel Azınlıklar Birimi'nden Lina Stotz, Almanya genelinde Noel'de yaptıkları bir aksiyonu örnek vererek konuşmaya başlıyor: “Bir Işık Aksiyonumuz var. Bu aksiyonu hâlâ Daesh'in elinde esir olarak tutulan üç bin Yezidi'yi anmak için gerçekleştirdik. Bu aktivitelerle

kamuoyunu aydınlatıyor ve özellikle zulüm gören, ama sesi duyulmayan azınlık gruplarının unutulmaması için siyasete baskı kurmaya çalışıyoruz.”

Perspektif'e konuşan Stotz, GfbV'nin insan hakları ihlalleriyle ilgili dokümantasyon yaptığından bahsedip, son yayınladıkları rapora atıfta bulunuyor. Haziran 2019'da yayınlanan rapor “Irak ve Suriye: Hristiyanlar Korku İçinde” başlığında sahip. Rapora göre Irak'ta 150 bin, Suriye'de ise 500 ila 700 bin arası Hristiyan yaşıyor ve özellikle Irak'taki Hristiyanlarla diğer azınlıklar hukuk karşısında eşit bir statüye sahip değiller.

GfbV'nin çalışma alanları dünya geneline dağılmış durumda. Yani topluluk sadece İslam toplumlarındaki gayrimüslim azınlıklarla ilgilenmiyor. Fakat son yıllarda özellikle İslam toplumlarındaki azınlıkların durumuyla ilgili gelişmeler, organizasyonu bu konuda etkili aksiyonlar yapmaya

itmiş. Stotz, bu çalışmalarını yaparkenki motivasyonunu şöyle anlatıyor: “Almanya’da, buranın çoğunluk toplumunun bir üyesi olarak büyüyen ben, diğer insanlarda olmayan birçok imtiyaza sahibim. Bu imtiyazlı pozisyonumu kullanarak, ülkelerinde zulüm ve tehdide maruz kalan insanların sesi olmak istiyorum.”

“Çatışmaların Temel Nedenleri Çok Farklı”

Stotz Müslümanların ağırlıkta olduğu ülkelerdeki azınlıkların durumunu değerlendirerek devam ediyor. Kendisi Sudan, Nijerya ve Endonezya’daki Müslümanlarla Hristiyanlar arasındaki çatışmaların sadece dinî farklılıklarla gerekçelendirilmesine karşı. Birçok bölgede dinin gerçek “çatışma nedeni” olmadığını söyleyen Stotz, Mali’deki Dogon kabilesi ile Müslüman Fulaniler örneğini veriyor. 2019 yılının mart ayında Mali’deki Fulani topluluğuna yönelik bir silahlı saldırıda, içinde hamile kadınlar ve çocukların da olduğu 160 kişi hayatını kaybetmişti. Stotz’a göre senelerdir karşılıklı olarak devam eden bu şiddet dalgasında din ana odak noktası değil: “Geleneksel göçebe Fulani çobanları ile çiftçilik yapan ve köylerde yaşayan Dogonlar arasındaki çatışmanın temel nedeni çok çeşitli. İklim değişikliği ve hayvan otlatılan yerlerle tarım alanlarının giderek daralması işleri karıştırıyor. Giderek artan nüfus büyümesi ve hükümet ile devlet kurumlarının görmezden geldiği bölgelerdeki perspektif yoksunluğu gerilimin büyümesini sağlıyor. İslamcı militanlar da Fulaniler arasında artan hoşnutsuzluğu, kendilerine yeni savaşçılar devşirmek için kullanıyorlar.”

Endonezya gibi Müslümanların çoğunlukta olduğu toplumlarda Hristiyanlık bir dinî cemaat olarak tanınmış olsa da Stotz’a göre “azınlık olarak tanınmak” ayrımcılık karşısında sağlam bir koruma mekanizması anlamına gelmiyor. Hukuk devleti normunun ve eşit muamele yasalarının hâkim olduğu ülkelerde “resmî tanıma” meselesinin çok da belirleyici olmadığını söyleyen Stotz, azınlıkların tanınmadığı hukuk devletlerinde en kötü ihtimalle insan hakları ihlallerine karşı yasal mücadele yollarının olduğunu belirtiyor: “Bizim ülkemizde de her şeyin mükemmel olduğunu söylemiyorum. Bizim kurumumuz örneğin Almanya’daki dinî azınlıklar için de mücadele ediyor.

Ama hukuk devleti statüsünün ve eşit muamele yasalarının zayıf olduğu ülkelerde dinî azınlıkların tanınması çok merkezi bir role sahip. Çünkü ancak bu şekilde bazı azınlıklar resmî bir varoluş hakkına ve etkili bir korumaya kavuşabiliyorlar. İslam toplumlarının birçoğunda ise dinî azınlıklar tanınmış durumda değiller. Buna en açık örnek Bahailer. Irak’ta dinleri illegal olarak görülüyor. Din değiştirmeye zorlanıyorlar, tutuklanmalarla karşı karşıyalar, güvenlikleri ve eğitim ya da pasaport alma gibi temel hakları sağlanmıyor. Bu tarz azınlıkların yasal açıdan koruma altına alınması bu gruplara çok büyük oranda yardım edecektir.”

“İslam Toplularında Azınlıklar Genelde Tehlike Altında”

Stotz’a göre İslam toplumlarındaki azınlıkların durumu çok da iç açıcı değil. Şu anda Irak’ta nüfusun yalnızca yüzde 0,4’ü Hristiyan. Bu sayı 1991 yılında yüzde 10’dur. Irak’taki yasaların ataerkil ve nüfusu İslamlaştırmaya yönelik olduğunu söyleyen Stotz karma evliliklerden ya da bazı özel durumlardan bahsediyor: “Örneğin Irak’ta annesi başka bir dine mensup olsa da babası Müslüman olan her çocuk Müslüman olarak kaydediliyor. Daes tutsaklığında bulunan –ve bir kısmı tecavüze uğrayan- Yezidi kadınların çocukları da bunlara dâhil. Buna karşın Suriye’de Hristiyanların yaşadıkları yerlerden kovalandıklarını görüyoruz. Irak’taki sorun azınlıklar için gereken siyasi ve hukuki korumanın sağlanamaması ile ilgiliyen Suriye’de Hristiyanların göreceli bir din özgürlüğüne sahip olduğunu görüyoruz. Ama onlar da Suriye savaşının dışlıları arasında savrulmuş durumdadır. Başka bir etnik azınlık olan grup ise Moritanya’daki Haratinler. Bugün bile Haratinler köle olarak kullanılıyorlar. Türkiye’nin askeri operasyon düzenlediği Afrin’de de azınlıklar buldukları yerden kovalanıyor ve kadınlar başörtü takmaya zorlanıyorlar.”

Stotz, İslam toplumlarında azınlıklara muamele konusundaki karnenin pek de iç açıcı olmadığını kanaatinde: “İslam toplumlarında azınlıklar genelde tehlike altında.” diyen Stotz, güncel temayülün ayrımcılık ekseninde geliştiğini söylüyor. Buna rağmen Stotz gelecek hakkında tamamen umutsuz da değil: “Yine de olumlu olan şey, bu insan hakları ihlalleri hakkında artık konuşuluyor olması.”



Helal Kesim Sağlıklı Besin Herkes Yesin



Yüzyılın Anlaşması ile

Filistin Varlığı Kalıcı Bir Şey İmkânsızlaşır



*Tunus merkezli serbest gazeteci, 2010-2011 yılları arasında Filistin'de yaşadı. Metinleri rt.com, CounterPunch ve Avrupa Gazetecilik Merkezi dergilerinde yayımlandı.

ğının kilde nası

Washington'un Filistin-İsrail anlaşmazlığını çözmek için Orta Doğu barış planı olarak adlandırdığı anlaşma, herhangi bir çözüm getirmemekle kalmıyor; aynı zamanda herhangi bir uygulanabilir Filistin mevcudiyetini de tamamen engelliyor.

Alessandra Bajec*



ABD Başkanı Donald Trump, ocak ayının sonunda "Yüzyılın Anlaşması" olarak adlandırılan ve uzun süredir beklenen barış anlaşmasını duyurdu. Büyük bir kısmı planın ekonomik bileşenine ayrılan bu 80 sayfalık belge, adalet, eşitlik ve insan haklarının asgari standartlarına uymadığı gerekçesiyle hem Filistin hem de Arap hükümetlerince reddedilen, İsrail önerilerinin yeniden özetlenmiş hâliydi.

En başından beri anlaşmanın, şüphe götürmez şekilde İsrail'in her talebini karşılayacak ve İsrail'i anlaşmadan faydalanan tek taraf hâline getirecek, tek yönlü bir ABD-İsrail anlaşması olduğu ortaya çıktı. Anlaşmanın hazırlığının yapıldığı iki yıl içerisinde yapılan müzakerelerde özellikle İsrail, Musevi liderler ve onların yanı sıra birkaç Arap büyükelçisi bulunurken, pazarlık masasında Filistin temsili yer almıyordu. Filistinlilere planın herhangi bir detayı sorulmamış, bu da davet edilmemiş muhataplarda aşağılanma hissiyatı uyandırmıştı. Burada müzakerelerde sadece tek tarafla bir barış planına ulaşıp ulaşılamayacağı sorusu kendisini gösteriyor.

Planda, önümüzdeki on yıl boyunca 50 milyar Dolarlık bir yatırım bütçesinden bahsediliyor. Bunun karşılığında Filistinlilerin fiili askerî işgale teslim olmaları ve kendilerinden alınan topraklara geri dönmelerini güvence altına alacak haklarından feragat etmeleri bekleniyor. Herhangi bir Filistinlinin bu anlaşma teklifini kabul etmesini zorlaştıran temel sorun şudur: Anlaşma su götürmez bir şekilde ihtilafli Kudüs şehri konusunda mevcut uluslararası yasal statüsünün ihlal edilmesi yoluyla, İsrail'e Batı Şeria'daki tüm yerleşim bölgelerini ilhak etme hakkını tanıyor ve bunu meşrulaştırıyor (ki uluslararası kanunlar uyarınca bu yasadışıdır). Kudüs'ü İsrail'in "bölünmemiş" başkenti olarak onaylayan anlaşma, Kudüs'ü Filistinli Arapların tarihî bağlarından mahrum bırakıyor ve Doğu Kudüs'ün Filistin devletinin gelecekteki başkenti olması gerektiği konusunda uluslararası mutabakat ile çelişiyor. Dahası söz konusu plan 1948 ve 1967'deki Filistinli sığınmacıların dönme hakkını konu edinmiyor.

Peki, bunun karşılığında Filistinliler ne kazanıyor? Batı Şeria ve Gazze'nin ardından kalan takımada şeklinde, başkenti Doğu Kudüs'ün eteklerinde olan farazi bir devlet.

Filistin'in devlet olma şansı bu şekilde sınırlanmışken, İsrail'in her zamanki işgal edilmiş bölgelerdeki gayri meşru ilhak ve genişleme rutini plan uyarınca yasallaştırılıyorken, Trump'ın ciddi biçimde tek taraflı olan bu girişiminin Filistinliler tarafından nasıl görüldüğünü tahmin etmek zor değil. Anlaşma Filistinlileri devlet olma, bağımsızlık ve ulusal kimlik haklarından mahrum bırakırken bir yandan dengeli, adil ve kalıcı barış da sunmuyor. Tam aksine bir Filistin

"devletini", uluslararası hukuk değil de İsrail tarafından belirlenen parametrelerle sınırlı tutuyor. Emekli Orta Doğu muhabiri Robert Fisk, "Filistinlilerin böyle dengesiz, saçma bir siyasi talep dizisini kabul edeceklerini akıldan bile geçirmek Batı dünyasında emsali görülmemiş bir şeydir" diyor.

Statüko Kalıcı Hâle Getirildi

Tek taraflı anlaşma, ABD'nin Trump yönetiminden onlarca yıl önce başlayan İsrail'e yönelik ABD yanlısı dış politikası ile de paralel. Başkan Trump daha açık bir ifadeyle, İsrail devletine karşı tarafılığını göstermiş oldu. Daha önce 2017'de, Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanımış ve ABD büyükelçiliğinin Tel Aviv kentinden Kudüs'e taşınmasını emretmişti. Ayrıca Washington'daki FKO (İng. "Palestinian Liberation Organisation" - PLO) misyonunu kapattırılmış ve İsrail'in 1967 savaşıyla Suriye'den ele geçirdiği Golan Tepeleri üzerindeki İsrail egemenliğini tanımıştı.

"Yüzyılın Anlaşması" basitçe, İsrail'in tek taraflı yürüttüğü Filistin'de toprak ilhakından önceki statükoyu Washington'un desteğiyle onaylamış oldu. Bu anlaşma aynı zamanda ABD yönetimi tarafından güvence altına alınan Tel Aviv'in ısrarcı genişlemeci eylemlerine en kapsamlı desteği sağlıyor.

Anlaşma esas olarak, gelecekteki herhangi bir Filistin devletinin kurulma olasılığını bitirmek üzerine kurulu. BM Güvenlik toplantısında Filistinli Cumhurbaşkanı Abbas da, elinde ABD'nin parçalanmış bir Filistin devleti projesi haritasını tutarak sözde "Barış Vizyonu"nu reddetti. Ayrıca, "[Harita] İsviçre peynirinden farksız" dedi. İnsan Hakları İzleme Örgütü İsrail ve Filistin Direktörü

Kabul edilemez ve uygulanamaz olan ve dünya çapında tepki çeken bu anlaşmanın en başından başarısızlığa mahkûm olması şaşırtıcı değil.

Bu anlaşma, Filistinliler için adalet ve kendi kaderini tayin etme hakkına saygının esamesinin bile okunmadığı, zorla kabul ettirilmeye çalışılan bir anlaşma.

Ömer Şakir ise, "Filistinliler bu anlaşmayı, mevcut durumdan bir kopuş olarak değil, mülksüzleştirme ve baskının başka bir katmanı olarak görüyor." dedi. Şakir sözlerine şöyle devam etti: "İsrail şimdi sadece sistematik hak ihlallerine devam etmekle kalmıyor; aynı zamanda bu gerçekliği kalıcı hâle getirmeye yönelik bu adımları daha da tırmandırıyor."

Özetle bu anlaşma, Filistinliler için adalet ve kendi kaderini tayin etme hakkına saygının olmadığı, zorla kabul ettirilmeye çalışılan bir anlaşma. Filistinlilerin en temel hakları, 70 yıldan fazla süren yerinden edilme ve 50 yıldan fazla süren işgal sırasında görmezden gelindi ve ihlal edildi.

İç Politikaya Yönelik Hamleler

Planın açıklanma zamanlaması politik gerekçelerle ilgili gibi görünüyor. Trump, yolsuzluk suçlamasıyla hakkında resmî soruşturma açılan ve sıkışmış durumdaki İsrail liderinin iç gündemine uyacak biçimde Netanyahu'ya yardım etmek istedi. Netanyahu geçtiğimiz yıl gerçekleşen ancak iktidar için yeterli çoğunluğu sağlamayan iki seçimden sonra iktidara sarılmaya kararlı.

ABD Başkanı, Mayıs 2018'de ABD Büyükelçiliğinin Kudüs'e taşındığını ilan ederek müttefikinin yardımına yetişmişti. Daha sonra Eylül 2018'de Netanyahu'nun Yahudi Ulus Devleti Yasası'nı destekleyerek ve yine Mart 2019'da İsrail seçimlerinden haftalar önce İsrail'in Golan Tepelerindeki hak iddialarını destekleyerek Netanyahu'ya yardım elini uzatmıştı.

Trump'ın da muhtemelen Orta Doğu anlaşmasını düzenlemeye iten iç gündem kaygıları vardı ve kamuoyunun dikkatini ABD Senatosunda meclis soruşturmasında giderek artan yolsuzluk

kanıtlarından başka yöne çevirmeye çalışıyordu. Buna ek olarak, ABD'nin bu girişimi başkanlık seçimlerinin hemen öncesinde Trump'ın İsrail seçmen tabanının ve büyük finansörlerin desteğinin alınmasında Trump'a şahsi bir fayda da sağlayacak.

Bariş Değil, Provokasyon Planı

Bir barış haritası olmaktan çok ultimatö niteliğindeki bu sözde "anlaşma", şimdiki Filistin'den geri kalacak "devletçiğin" tanınmasından önce anlaşma şartlarının gerçekleştirilmesi sorumluluğunu -bir dizi ulaşılmaz önkoşullara bağlanmış hâlde- denklemin diğer tarafı olan Filistin'e yüklüyor. Geniş ölçüde kabul edilemez ve uygulanamaz olarak görülen ve hem içeride hem de dünya çapında çok tepki çeken bu anlaşmanın en başından başarısızlığa mahkûm olması da şaşırtıcı değil.

Filistin Yönetimi ve tüm Filistinli gruplar planı kategorik olarak reddettiler. Arap Ligi ve İslam İşbirliği Örgütü de planı reddetti; gerçi bundan da öteye gitmediler. Aralarında İsrail vatandaşları ve Amerikalı Yahudiler de olmak üzere, dünyanın dört bir yanından insanlar, Filistinlilerin haklarına dair uluslararası mutabakatı öne sürerek, anlaşmaya şiddetli muhalefetlerini ifade ettiler.

Filistin Politika ve Anket Araştırma Merkezi tarafından Şubat ayında gerçekleştirilen bir kamuoyu yoklamasına göre, Filistinlilerin yüzde 80'inden daha fazlası söz konusu planın çatışmayı varoluşsal köklerine döndürdüğüne inanıyor. Yüzde 61'lik bir çoğunluk ise İsrail yerleşimlerinin genişlemesi nedeniyle iki devletli bir çözümün artık ne işe yarar ne de uygulanabilir olduğunu düşünüyor.



Türkiye'de Azınlıklar

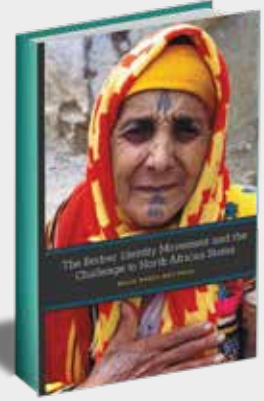
Bu eserde yazar, azınlıklar konusunun ilk olarak kavramsal bir çerçevesini çizerek, Türkiye'de azınlıklar konusunun en başta gelen referansı olan Lozan Antlaşması ve uygulamasına açıklık getiriyor. Türkiye'deki azınlıkları konu alan eser, azınlıklarla ilgili bütün hukuksal düzenlemeleri ele alarak mevcut azınlık grupları hakkında ve da bilgi veriyor.

Yazar: Baskın Oran
Yayınevi: İletişim Yayınları
Dili: Türkçe

The Berber Identity Movement and the Challenge to North African States (Türkçe: Berberi Kimlik Hareketi ve Kuzey Afrika Ülkeleri İçin Zorluk)

Bu eser, Kuzey Afrika'da ve Berberi diasporasındaki etnokültürel Berberi hareketinin yükselişini analiz eden ilk kitap olarak karşımıza çıkıyor. Yazar, Kuzey Afrika tarihini yerli Berberi sakinlerinin, Helenistik ve Roma dönemlerinden, bin yıllık İslam tarihinden, Batı'nın sömürgecilik zamanlarına kadar, kendilerinden daha güçlü toplumlarla olan ilişkisini irdeleyerek analiz etmeye başlıyor. Sonrasında ise yazar, Cezayir ve Fas'taki Berberilerin kimlik mücadeleleri hakkında bilgiler sunarak "modern Berberiliğin" yerel ve ulusal anlamdaki boyutunu okurlarıyla paylaşıyor.

Yazar: Bruce Maddy-Weitzmann
Yayınevi: University of Texas Press
Dili: İngilizce



Minderheiten: Versuch einer völkerrechtlichen Begriffsbestimmung (Türkçe: Azınlıklar: Uluslararası Hukuk Kapsamında Bir Tanımlama Girişimi)

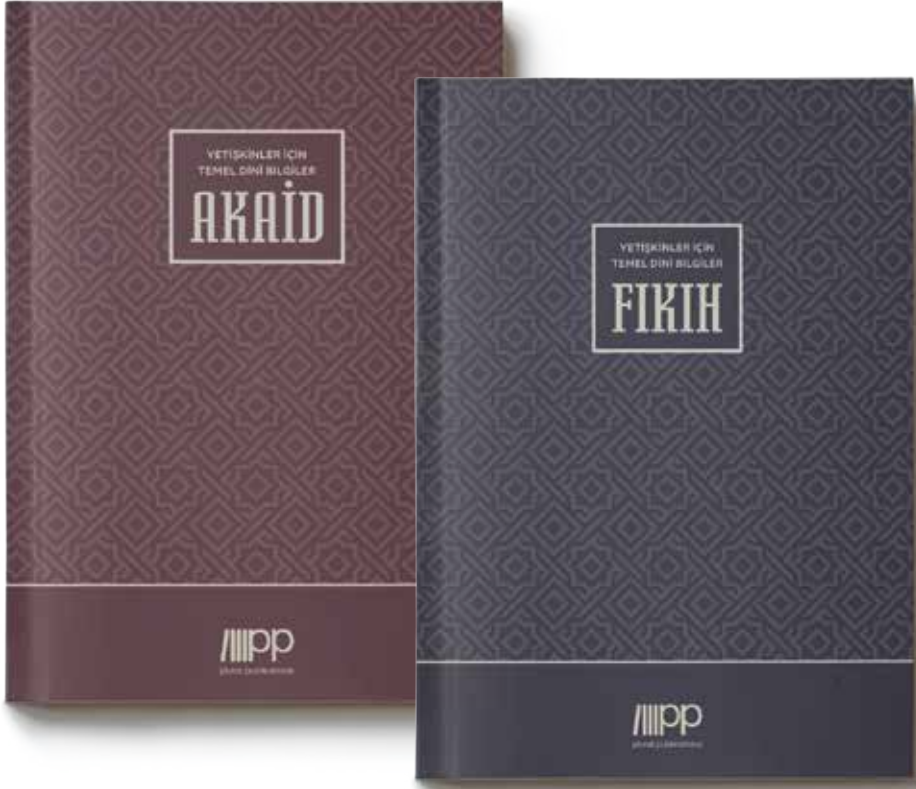
Bu doktora çalışmasında "azınlık" teriminin birçok ikili ve çok taraflı anlaşmaya rağmen, uluslararası hukuka göre genel bir geçerliliği olan ve evrensel olarak tanınan bir bilimsel tanıma sahip olmamasından hareketle, bölgesel ve evrensel kaynaklar göz önünde bulundurularak, dilsel, dinsel, etnik veya ulusal bir azınlığın ne anlama geldiğine ışık tutulmaya çalışılıyor.

Yazar: Eva Lahnsteiner
Yayınevi: Nomos
Dili: Almanca



**PERSPEKTİF'i
SOSYAL MEDYADA
TAKİP EDEBİLİRSİNİZ**

YETİŞKİNLER İÇİN TEMEL DİNÎ BİLGİLER



YENİ ÇIKTI

Sipariş

T +49 221 7390441
www.pluralverlag.eu
www.kitapkulubu.de

mpp
plural publications
Bir **IGMG** kuruluşudur.

HASENE

kumanyanın hikmeti

YARDIMLAŞMAKTIR



Kampanya Hasene International e. V. ve www.hasene.org/partner listesinde yer alan partner kurumlar tarafından ortaklaşa düzenlenmektedir. Veri koruması ve haklarınıza dair detaylı bilgiyi şu adresten okuyabilirsiniz: <https://www.hasene.org/veri-koruma>. Ayrıca veri koruması ile ilgili sorularınız için bizimle irtibata geçebilirsiniz. *Meblağın %5'i partner kurumların tüzüklerinde öngörülen diğer amaçlar için kullanılacaktır.

50€*

20.02-20.03
2020

**KUMANYA
KAMPANYASI**

